Mindeskrift

over

Hans Majestæt

Kong Christian den Ottende

udgivet

af

det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Kjobenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

3 1761 06558764 4

2.50

BRIEF
DL
0041862

Mindeskrift

over

Hans Majestæt

Kong Christian den Ottende

udgivet

af

det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1848.

LIBRARY
APR 19 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

Mine Medborgere ere berettigede til at vente en Oplysning af mig, om Grunden til at dette Skrift udkommer saa silde. Mit Forsøg til en Skildring af den hedengangne Konge som den ved høi Dannelse udmærkede Mand var allerede skrevet i de første Uger efter hans Død; men da det Kongelige Videnskabernes Selskab havde besluttet at Mindeskriftet foruden denne Fremstilling skulde indeholde nogle Tillæg om Hans Majestæts private Museer, udsattes Oplæsningen, som dog fandt Sted i Mødet d. 7de April. Meddelelserne angaaende Kongens private Museer paatoge nogle Medlemmer sig at tilveiebringe; nemlig Etatsraad Petersen og Professor Madvig den om det antiqvariske, Professorerne Forchhammer og Steenstrup dem over de naturhistoriske. Man forudsaae allerede strax, at de til disse Meddelelser fornødne Oplysninger ikke vilde lade sig tilveiebringe i Løbet af en meget kort Tid; men i Henseende til nogle af disse har dog Forhalingen været langt større end man forudsaae, og har udsat Skriftets Tilendebringelse indtil nu.

At min Skildring af Kongen var forfattet førend de Begivenheder indtraf, som have udøvet en saa betydelig Indflydelse paa alle Forhold og paa Bedømmelsen af alle offentligt virkende Mænd, har jeg sagt i nogle Slutningsord, men tillader mig dog her allerede forud at henlede Læserens Opmærksomhed derpaa.

Kjøbenhavn den 1ste September 1848.

H. C. Ørsted.

Indhold.

Kong Christian den Ottende, som Mand af hei Dannelse, af H. C. Ørsted . Side 1—24

Oplysninger over Kongens archæologiske Cabinet, af Etatsraad Petersen og Professor Madvig . . . . — 25—29

Oplysninger om Kongens naturhistoriske Samlinger, af Professorerne Forchhammer, Steenstrup, L. Olufsen.

Almindelige Bemærkninger herover . . . . — 30—31

Om Kongens mineralogiske Cabinet . . . . — 32—39

Om Kongens Conchyliesamling. . . . . — 40—50

Kong Christian den Ottende

som den ved høi Dannelse udmærkede Mand.

Af

H. C. Ørsted.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mindeskriftoverh00kong

Vort Selskab har stedse gjort sig det til Pligt, at hædre en bortdød Præses med en Mindetale. Det har nu denne Pligt at opfylde med Hensyn paa en hedengangen Styrer, der tillige var vor Konge. Den forevigede Fyrste modtog endnu som Prinds med høi Velvillie Selskabets Indbydelse til at være dets Præses, og ved sin Thronbestigelse viste han os den, af hans Kjærlighed til Videnskaberne udspringende Bevaagenhed, at beholde sin Stilling til Selskabet, saa at vi undertiden havde den for et Videnskabsselskab sjældne Ære, at see Landets Konge føre Forsædet ved vore Forhandlinger.

Det ærefulde Embede, som Selskabet i en lang Række af Aar saa velvilligt har betroet mig, giver mig ved denne Leilighed et Hverv, hvis Vanskelighed jeg tilfulde føler; men jeg troer at burde stole paa den Overbærelse et Arbeide bør finde, som Opfyldelsen af en Pligt paalægger os. Dersom nærværende Mindeskrift skulde omfatte den forevige Konges hele Virksomhed, vilde Sagens mangfoldige Vanskeligheder uden Tvivl bestemt mig til at bede Selskabet overdrage dette Hverv til en Anden dertil mere skikket; men Sagens egen Natur synes at opstille os et mere begrændset Maal. Det var ikke i hans Egenskab som Fyrste at vi valgte ham til vor Præ-

ses, men fordi vi hos ham fandt den ophøiede Stilling forenet med afgjort Sands for Videnskaberne, en ualmindelig Kundskabsfylde og en omfattende Dannelse. Det er da med Hensyn paa disse Egenskaber, jeg har at fremstille hans Minde. Det er vel sandt, at vi under en saadan Fremstilling ikke kunne glemme, at den ved sin høie Dannelse udmærkede Mand ogsaa var af Kongeæt og omsider selv Konge — Skildringen vilde i flere Henseender blive mangelfuld og eensidig, dersom vi vilde oversee dette — men vi have her ikke den Pligt, at trænge ind i alle de forviklede Statsforhold, udvortes og indvortes, hvori hans høie Stilling satte ham: vi ville blot af disse Forhold hente Træk til at belyse hans udmærkede Personlighed.

Men forend jeg nu gaaer over til min Fremstilling, føler jeg mig opfordret til at møde en hyppigt gjentaget Indvending imod alle de Mindeskrifter, der ere bestemte til at hædre en Afdød, og som her kommer med mangfoldigt forøget Styrke igjen, hvor det gjælder et Mindeskrift om Landets Konge. Man indvender nemlig, at Forfatteren her, ved Øiemedet er nødt til kun at vise den skjønne Side af den Hædrede, og saaledes maa give et falsk Billede, istedetfor en sand historisk Udfoldning. Det være mig tilladt herimod at bemærke, at det Billede, en Tidsalder overgiver Eftertiden af sine udmærkede Mænd, dannes af mangfoldige, tidt ikkun lidet overeensstemmende Beretninger og Domme. Hvor vanskeligt er det ikke for den samtidige Forfatter at gjennemskue en Mands hele Væsen og Virken med fuldendt fleersidig Upartiskhed! Hvor let skeer det ikke, at Tanken dvæler ved det Ufuldendte og Mislykkede i Mandens Færd, saa at de uvenlige Følelser faae en overveiende Indflydelse paa Opfatningen! Mig synes, at dette ganske i Særdeleshed finder Anvendelse, naar det gjælder om en Konge, fordi man ikke indskrænker sig til at forkaste alt det, der er sagt om ham af Smiger, men endog det, som kan mistænkes derfor. Lad da Mindetalen indtage sit lovlige Sted

blandt de historiske Billeder, vi overgive til Efterverdenen; dog kun under den Betingelse, at den holder sig til Sandhed, skjøndt med den vedgaaede Hensigt, at fremstille sit Billede i det Lys, hvori alle velvillige Følelser ville have den Afdøde betragtet. Jeg har nogen Tillid til den Overbeviisning, jeg her udtaler; thi jeg var fra Ungdommen indtaget mod saadanne Mindetaler, hvorover jeg havde hørt saamange ugunstige Domme, og hvoraf jeg selv havde seet afskrækkende Prøver nok; men da jeg senere blev fortrolig med Arbeider, hvori det ikke var den usle Smiger, der førte Ordet, men Sandheden i Kjærlighedens Tjeneste, saae jeg klart, at det er muligt i saadanne Værker at give lærerige Billeder, der have ligesaamegen Værdie for Historien, som lykkelige Afbildninger have for Mindet om Menneskers Udvortes, hvori vi føle Troskaben, endskjøndt ikke hver Vorte, hver Rynke, hver Plet er gjengivet. Det er denne Troskab, jeg her vil søge at bevare, og efter hvilken jeg stedse har stræbt i tidligere Arbeider af lignende Art. Hvilkesomhelst andre Mangler man deri kan finde, haaber jeg, at det ikke skal være Mangel paa Sandhedskjærlighed.

Vi vende naturligviis først vort Blik paa de faa og ufuldkomne Efterretninger, vi have om den Hedengangnes Opdragelse, en Gjenstand, som desto mere fortjener vor Opmærksomhed, jo meer udmærket den Mand var, som udgik derfra. Det er lærerigt at see, hvorledes Barnets og Ynglingens Naturanlæg i forskjellig Grad tiltrak og frastødte de tilbudne Dannelsesmidler. Hans fyrstelige Forældre søgte at forskaffe ham den fortrinligste Underviisning, og hørte derover Raad af de Mænd, som hver i sin Kreds syntes dem deres Tillid værdigst. Den lærde Ove Høegh Guldberg anbefalede dem Niels Iversen Schow, der senere døde som Professor i Græsk Sprog og Archæologie. Denne Mand havde tilbragt henved 14 Aar, fra 1778 til 1792 udenlands, blandt andet en lang Tid i Italien, og havde erhvervet sig et Navn i den lærde Verden, fornemmelig ved et Arbeide over Hesychius. Han havde fundet en saadan Tillid

blandt Fremmede, at en Fyrst Czartoriski havde betroet ham sine Børns Opdragelse. Under hans philologiske Studier synes han ikke at have forsømt de historiske og philosophiske, hvilket man maa slutte af adskillige Afhandlinger, som han nogle Aar senere bekjendtgjorde, blandt hvilke een, som han i Aaret 1800 læste her i Videnskabernes Selskab, over det Spørgsmaal: hvorledes kan Barbari eller Raahed og Uorden i Samfundet bestaae med Cultur? Om man end ikke kan indrømme denne Afhandling nogen høi videnskabelig Fortjeneste, viser den dog en Forfatter, som havde et Overblik over Menneskeslægtens Historie, var bekjendt med de bedste Skribenter, levende erkjendte Nødvendigheden af den moralske Grundvold i Menneskesamfundets Udvikling, og havde en udmærket Frisindighed. Han yttrer sig tillige over de store Vanskeligheder, som Hoflivet lægger i Veien for en ung Fyrstes Opdragelse, paa en Maade, der gjør en Mand i hans Stilling største Ære. Valget skulde efter alt dette synes meget lykkeligt; men dog fandtes der Mange, der ikke tiltroede ham de Egenskaber, som fordres af en Lærer og Opdrager; og da han, efterat have fratraadt sit Opdragerembede, kom i offentlig Virksomhed ved Universitetet, vendte den almindelige Dom sig aldeles imod ham. Imidlertid tør man dog antage, at den unge Prinds ved Schows Underviisning er bleven fortrolig med mange nyttige Sandheder og gode Grundsætninger, og at han med en ædel ungdommelig Naturs Aabenhed for det Skjønne og Gode har tilegnet sig dem, og derimod ligesom frastødt Andet, som bødes ham med mindre skjønsomt Valg. Saameget synes vist, at Prindsen i en modnere Alder maa have fundet, at Schows Underviisning ikke havde været ham ufrugtbar, da han vedblev at bære Bevaagenhed for denne Mand og troligt vedligeholdt den, selv da den offentlige Mening havde taget den modsatte Retning. Men om vi end med nogen Grund tør antage, at Schows Virksomhed for Prindsens Opdragelse ikke har været uden Frugt, blev dog et andet, langt mindre glimrende Valg, paa

det kjendeligste mere frugtbringende. Den aandrige Naturforsker, Peter Abildgaard, i sin Tid en af vort Selskabs Prydelser og Støtter, anbefalede til at være Prindsens Lærer i Naturhistorien en ung Mand af sit Frændskab, Hans Severin Holten. Jeg nærer den Formodning, at Abildgaards Fortjeneste ved dette Raad er større, end man ved første Øiekast troer. Denne Mand, hvis faderlige Raad og Belæringer jeg i min Ynglingsalder havde den Lykke at nyde, forenede med sine udmærkede Evner, sine mangehaande Kundskaber og rige Erfaringsskat en hæderlig Lyst til at meddele deraf og en sjælden Gave til at veilede ved gode Raad. Han nød ogsaa i de høieste Kredse en stor Tillid, og glædede sig hjerteligt, naar han derved havde udrettet noget Godt. Det er mig derfor ikke lidet sandsynligt, at han har givet sin unge Frænde manget velgjørende Raad, om hvorledes han skulde indrette den Underviisning, han gav Prindsen. Det er saaledes, at ædlere Aander umærkeligt virke og med Haab kunne forudsee Frugter deraf igjennem mangfoldige Mellemled. Peter Abildgaard bidrog ved sit Raad til at en ung Fyrste, som Forsynet omsider kaldte til en Throne, fandt en dannende Underviisning i en Retning, som tiltalte ham, og hvorved han blev istand til at gjøre Fædrelandet Ære og Nytte. Saaledes havde da Abildgaard, som overalt ikke nøiedes med selv at erhverve sig Ære ved sin Videnskab, men virksomt brugte sin Indflydelse til at fremme Videnskabens Blomstring hos os, ogsaa ved hiint Raad udstrøet Sæd for en lang Fremtid. Et fortrinligt Mindeskrift, som skyldes et andet Medlem af dette Samfund, beretter, hvorledes Holten, uagtet Underviisningstimerne i Begyndelsen kun vare faa, vidste at vække sin fyrstelige Lærlings Videbegjærlighed ved at anlægge for ham et lidet Museum, og ved selv at føre ham ud i det Frie, for at opsøge Naturgjenstande. Herved erholdt han en nyttig Øvelse i at see med egne Øine; og ved Ordningen og Opstillingen af alt dette vandt hans Natursands baade i Liv og i Skarphed. Et

herligt Malerie af Juul, som forestiller Prindsens Forældre med deres Børn, minder yndigt herom, idet Prindsen er malet med en Sommerfugl, som han kommer og viser sine Forældre. Ved Thomas Bugge blev han gjort bekjendt med den experimentale Naturlære. Bugges livlige og klare Foredrag kunde ikke andet end være ham tiltrækkende og frugtbart; og at han virkelig havde høstet Gavn deraf, derom kan jeg selv være Vidne; jeg mindes endnu levende, med hvilken Tænksomhed den unge Prinds opfattede de nye Forsøg, jeg i Aaret 1805 kunde vise ham, da han ledsaget af Holten besøgte den lille physiske Instrumentsamling, som dengang stod til min Raadighed.

Blandt Prindsens Lærere bør ogsaa nævnes vor udmærkede Mathematiker Carl Ferdinand Degen, som egentlig var ansat til Lærer for Prinds Ferdinand, men tillige af Bugge anbefaledes til at veilede Prinds Christian i Mathematiken. Degens mathematiske Indsigter, hans udbredte Kundskaber i de gamle og de nyere Sprog, hans øvrige Lærdom i mange andre Fag mindes endnu iblandt os; men det er paa den anden Side bekjendt, at han var langt mindre skikket til at føre de Unge ind i Videnskaben, end til at være Raadgiver og Veileder for dem, som allerede havde overvundet de første Vanskeligheder. Det synes heller ikke, at det var lykket for ham, at føre Prinds Christian ind i denne Videnskab, til hvilken han dog syntes at have Anlæg, som man kan slutte af den udmærkede Lethed, hvormed han satte sig ind i det meest forviklede Regnskabsvæsen, og den Klarhed hvormed han opfattede Maskinindretninger. Jeg haaber, at Ingen vil tyde dette som en Nedsættelse af vor høit skattede afdøde Selskabsfælle, men som et tjenligt Exempel paa, at man, ved at vælge Lærere for Børn og Ynglinger af de høieste Stænder, ikke saa meget skal see paa et berømt Navn, men meget mere skal stræbe at vælge de dueligste og for Øiemedet bedst skikkede blandt de Lærere, som ere bekjendte for at virke gavnligt paa Ungdommen.

Efter alt dette kunde man let fristes til den Tanke, at den unge Prinds paa en vis Maade var bleven opdraget til Naturforsker; men dette vilde ikke stemme med Sandheden. Han blev fort til at kjende Naturen saaledes, som man med Hensyn paa den almindelige Dannelse maatte onske, at det omtrent skete for ethvert Menneske. Hovedsagen i Fremgangsmaaden var nemlig, at han ovedes i at see og sammenfatte Gjenstandene. Dette modner ikke blot Anskuelsesevnen, men ogsaa i forskjellige Retninger Dommekraften, som vænnes til at forsmaae det Kunstlede og Overforfinede, der saa hyppigt indblander sig i den Lærdom, der ellers tilbydes os. Selv da han senere erhvervede sig saa omfattende Kundskaber i adskillige Dele af Naturvidenskaben, at Naturforskerne gjerne indrommede ham en Plads imellem dem, var han mere en hoitdannet kundskabsrig Kjender end en egentlig Naturforsker.

Men værdigt vor Opmærksomhed er det, at Naturvidenskaben kom til at udgjore en af Hovedbestanddelene i hans Opdragelse, hvilket dengang ikkun anbefaledes af enkelte Fremskridtsmænd, og forst nu, et halvt Aarhundrede senere, nærmer sig til almindelig Anvendelse.

Blandt de Ting der havde Indflydelse paa hans Dannelse, bor jeg ikke glemme, at Christian Colbjornsen holdt Foredrag for ham over Lovgivningsgrundsætningerne. Hvad hans ovrige Opdragelse angaaer, maae vi vel beklage, at vi derom savne mangen onskelig Oplysning; men vi kunne dog med Sikkerhed slutte os til en Deel deraf. Han lærte i det mindste de ham vigtigste levende Sprog, saaledes at han med Lethed kunde udtrykke sig deri. Dette forte hans Stilling med sig. Det er ikke blot af sine Sprogmestere, at en ung Fyrste lærer fremmede Sprog: han maa ofte tale med Fremmede, og finder derved en betydningsfuld Leilighed til Ovelse og en bestandig gjenkommende Drivefjeder til at beflitte sig paa at tale disse Sprog vel. Den udmærkede Lethed i at tale og i at opfatte, som vor Prinds Christian havde, maatte

medføre den Virkning, at han havde usædvanlig Nytte af disse sine Forhold.

Blandt dem, som have havt Indvirkning paa Prindsens Opdragelse, fortjener uden Tvivl hans Moder at nævnes med Berømmelse; jeg har idetmindste ofte hørt fortælle, at hun viste en ualmindelig Iver for samme.

Det er vel værd, et Øieblik at dvæle ved Virkemaaden af den hele her skildrede Opdragelse. Det er en naturlig Følge af en ung Fyrstes Stilling, at man ikke lader ham modtage Kundskaberne under saa strenge Former, som dem, man anvender ved andre Børns Underviisning. Han trænger ikke til at bruge dem paa samme Maade som Andre, og Dannelsen for hans eiendommelige Standsforhold fordrer desuden endeel af hans Tid. Det hører ikke til hans Kald at afgjøre vanskelige Religionsspørgsmaal — det er endog farligt for Religion og Stat, om han forsøger derpaa — Det er ikke heller hans Kald at opdage nye Sandheder i Videnskaberne — det kan endog føre til en skadelig Forsømmelse af hans sande Kald, om han fordyber sig i saadanne Ting. — Det er heller ikke hans Kald at være Kunstner eller Digter — en mislededende Forfængelighed kunde da let faae Indflydelse paa hans Regjering — ikke engang Krigskunsten bør i hans Opdragelse have en afgjørende Overvægt — har Naturen bestemt ham til en kongelig Krigers, for Staten tidt mere farefulde end gavnlige Bane, vil han let selv uddanne sig dertil; nei, hans Opdragelse skal give ham en ved en velordnet Kundskabsmasse udviklet og understøttet høi Dannelse, der sætter ham istand til at fatte og bedømme Brugbarheden af sine Mænd og deres Raad; han vil da i de mangfoldige Sager, han skal lede og styre, finde Virksomhed nok for sin Aand: lykkeligt for ham og Staten, naar han ikke indlader sig saaledes paa det Enkelte, at han derved drages bort fra at holde sig Sammenhængen i de store Forhold klart for Øie.

Enhver, som levende forestiller sig, hvor usigelig vigtig Opdragelsen

af en Fyrste er, naar han engang skal styre Folk og Rige, kan ikke tilbageholde det Ønske, at den anlægges med den største Skjønsomhed. Til Bestyrer af en saadan Opdragelse synes det at man burde vælge en Verdensmand af sand Erfaring og sund, skjønsom, men uforkunstlet Menneskekundskab, hvortil endnu maatte komme, som ufravigelig Betingelse, prøvet Retsindighed og Fasthed. Denne Mand skulde vælge de særegne Lærere, saavel i det, der hører til den legemlige som til den aandelige Uddannelse, og føre en velberegnet Overopsigt over deres Virksomhed. Til Lærere skulde Ingen vælges, uden at man var sikker paa hans Duelighed, ikke blot med Hensyn paa Kundskaber, men ogsaa paa hans Øvelse baade i at lære og at lede de Unge. Blandt dem, der ere kjendte som dygtige og agtede Lærere for andre Drenge, vil man ved skjønsomt Valg let finde dem, der i Sandhed ere tjenlige for en Prinds og forstaae at gjøre de Forandringer i deres Fremgangsmaader, som den hele Underviisningsplan fordrer. Den unge Fyrste maatte allerede tidlig bringes paa en passende Maade i Bekjendtskab og Tankeverel med udmærkede Mænd. Blandt andre Midler hertil synes det at være meget nyttigt, at Opdragelsens Styrer, som ordentligviis maatte holde Taffel med den unge Fyrste, jevnligt dertil indbød deels dennes Lærere, deels andre saadanne Mænd, hvis indbyrdes Samtaler kunde være lærerige for en ung Tilhører, og hvori han paa en klog Maade kunde ledes til at tage en beskeden og dog frimodig Deel. Ofte kunde Valget ogsaa skee i den blotte Hensigt, at lade den unge Fyrste see og høre Mænd af stor Berømmelse. Efterhaanden kunde det vise sig nyttigt at lade den unge Fyrste selv deeltage i Valget af Gjæsterne. Afverlingerne i Selskabet vilde føre de meest forskjellige Gjenstande paa Bane. Overalt maatte den unge Fyrstes Dannelse saameget som muligt skee ved det levende Ord, ved hvilket han i Fremtiden saa hyppigt skal virke og modtage Indvirkninger. Selv i den sædvanlige Opdragelse vilde det vistnok være ønskeligt, at det levende Ord og en virk-

som Tankeverel var hyppigere, end det under de sædvanlige Betingelser er muligt; men hvor Midlerne ikke ere indskrænkede ved de sædvanlige Hensyn, bør de ikke forsømmes.

Dog jeg maa ikke lade mig videre henrive fra vor nærværende Gjenstand. Om end vor Prinds Christians Opdragelse ikke udførtes efter en saa fuldkommen Plan, som et fortsat Overlæg maaskee kunde udtænke, var den dog hverken anlagt uden Omhu, eller forfeilet i sin Virkning. Prinds Christian viste sig strax i sin første Ynglingsalder ikke blot med al den Anstand og Selskabstone, men med al den Dannelse, som en ualmindelig heldig Opdragelse kunde frembringe. Denne fortsatte han ikke blot ved Læsning, men ved Benyttelsen af de selskabelige Livsforhold. Det var naturligt, at hans videbegjærlige, fremadstræbende, allerede heldigt forberedte Aand maatte føle sig tiltrukken af udmærkede Mænd, og at disse atter maatte tiltrækkes af ham, endog uden Hensyn paa hans ophøiede Stilling; hvorimod han maatte udøve en hemmelig frastødende Virkning paa Mennesker, hos hvem Raahed og Lavhed var herskende, og selv atter føle sig bortdraget fra dem, endog naar deres Mangel paa Dannelse dækkedes af nogen udenfra den skjænket Glands. Man gjætter let, hvorledes han nu høstede Nytte af alle de høiere Selskabskredse, som saa frit stode ham aabne, og hvori han snart underholdt sig med Landets fortrinlige Mænd, snart med udmærkede Fremmede.

Imidlertid vedblev han fortsat at dyrke Naturvidenskaben. En nogenlunde sjælden Veirbegivenhed gav ham Anledning til, første Gang offentligt at vise sig som Dyrker af Videnskaben. I Aaret 1804 faldt her en saakaldet Svovelregn. Alle Kjøbenhavns Gader bare om Morgenen d. 25de Mai Spor af det faldne gule Støv. Prindsen havde Leilighed til, da han om Morgenen Kl. 7 rykkede ud med Tropperne, at tage et Overblik over endeel af den Strækning, hvorpaa Regnen var falden. Naturforskerne vidste vel at dette Støv er langt fra at være Svovel, men at det er det

fine Befrugtningsstov, som Vinden har opløftet og medført fra Naaletræskovene, og som Regnen atter har ført ned; men Begivenheden er sjælden nok til, hvergang at opfordre til ny Undersøgelse. Prindsen foretog selv Forsøg og Iagttagelser over dette Støv, og indsamlede Efterretninger om Naturbegivenhedens Gang. Sine Undersøgelser herover meddeelte han i et Brev til den berømte Blumenbach, som gav et Udtog deraf i Voigts Magazin für den neuesten Zustand der Naturkunde und ihrer Hülfswissenschaften 9de Bind. S. 103 og 104. Vigtig er den Efterretning, at denne Regn af Befrugtningsstøv har strakt sig over en Længde af mere end 8 Mile, hvilket man ikke let ventede af en saaledes beskaffen Virkning.

Det er naturligt at Prindsen, som greben af Tidsalderens Dannelse, ogsaa med denne maatte dele den mere levende Følelse for Menneskerettigheder, for Frihed, for Slægtens fortsatte Fremskridt til høiere Udvikling. Han forefandt allerede denne Følelse hos adskillige Mænd i de høie Kredse, som stode ham nærmest. Jeg vilde nævne Andreas Peter Bernstorff, dersom han ikke allerede var bleven bortrykket fra det sørgende Danmark, medens Prindsen endnu var meget ung (11 Aar), men den Aand, hvoraf Stavnsbaandets Løsning, Negerhandelens Ophævelse, Handelens Befrielse fra mangfoldige Baand fremgik, var ikke udelukkende for Bernstorff; hos Schimmelmann, Rewentlauerne, Colbjørnsen levede den fremdeles, ikke mindre i Hertugen af Augustenborg, hvis Datter siden blev Thronens høie Prydelse, ja Kronprinds Frederik, som med Ungdomsvarme medvirkede til samme skjønne Øiemeder, deelte disse Følelser. Der herskede i den sidste Deel af forrige Aarhundrede en stor Iver hos de høiere Stænder, for at hæve de lavere til større Frihed, Dannelse og Velstand. Men hermed er det langt fra mig at ville sige, at hans frisindede Tænkemaade fornemmelig var bleven vakt i disse høiere Kredse, vore Skribenter udbredte den: det Bedste, hvad han læste i fremmede Sprog, indgjød ham den. Man maa endog tilstaae, at Iveren for at udbrede

Frihed og Oplysning begyndte at kjølnes i de høiere Kredse, selv hos de Mænd, hos hvem den forhen havde været meest levende. Hos disse, tør jeg med Sikkerhed sige, var Menneskekjærligheden og Frihedsaanden i sig selv ikke bleven ringere; men en vis mismodig Frygt havde faaet Indgang hos dem, ved de farlige Følger, de havde seet af Frihedens Misbrug. Hertil kom den Utaknemmelighed, hvormed de Skribenter, som fandt Fremgangen i Forbedringerne for langsom, eller som udpegede Feil i Regjeringens Foretagender, stræbte, og stræbte ikke uden Virkning, at give Folket ringe Tanker om de Mænd, hvem de første Skridt paa Forbedringens Vei skyldtes; ja disse Skribenter syntes ofte i deres Dadel ret at vogte sig for at lade noget Lys falde paa hine Mænds store Fortjenester. Vistnok er det Dydens høie Fordring, at Mennesket ikke ved saadan Modgang skal lade sig afskrække; men ei at tale om, at det er vanskeligt ganske at overvinde den Forstemning, som slige Indvirkninger fremkalde, betænker man maaskee ikke nok, at de Regjeringsmænd, som ville befordre Fremskridt, have mange andre, for det Bestaaende indtagne, Mænds Modstand at overvinde, og nu lammes i deres Virksomhed, naar disse Modstandere tabe den Ærbødighed, som forhen indgav dem en vis Sky, og tvertimod nu triumferende, om ei med Rette saa dog med et vist Skin, kunne paastaae at de havde havt den klogere Mening, som kun var bleven fortrængt ved de Andres Overmagt. Et saadant Visdomsskin giver mange hemmelige Tilhængere af det Gamle en, dem forhen fremmed Dristighed til at forstærke Modstandspartiet. Hertil kom endnu i hiint Tidsrum adskillige, fra ganske andre Sider tilbagetrængende Indvirkninger. Medens en aandrig Modstand havde reist sig mod det attende Aarhundredes altfor udelukkende Indrømmelse af Forstandens Herredømme, og medens Følelsen for Religion og Poesie havde fundet varme Talsmænd, især i Tydskland, fandt man sig ofte opfordret til at vende tilbage til Sandheder, som en falsk Forbedringslyst havde tilbagetrængt, endog haanet. Men denne Tilbagegang standsede

ikke ved de rette Grændser. Ligesom en Bevægelse i den ubesjælede Natur ikke ophører med den bevægende Krafts Indvirkning, men fortsætter sig, netop fordi det Villieløse ikke kan forandre sin Tilstand, saaledes skeer det ogsaa, kun med den af Tingenes Natur følgende Forskjæl, i Menneskeslægtens Udvikling. Naar de selvstændigere Aander have sat en Bevægelse i Gang, faaer denne snart en Skare af Eftersnakkere revet med sig, som blive ved i den begyndte Retning, uden at standse ved nogen Fornuftgrændse, men ofte skuffe sig selv og Andre med den Indbildning, at de gaae frem ved Hjelp af egen iboende Kraft, endskjøndt de ikkun følge den vidtomfattende Naturlov, at det Villieløse fortsætter den det givne Retning, og ikke hemmer sin Fart ved egen Kraft. Saaledes gik det ogsaa her; Mange løb med den opnaaede Fart lige ind i Middelalderen, og forelskede sig i dens Adelsvæsen og Katholskhed.

Denne Tænkemaade vandt en skadelig Indgang i en stor Deel af de dannede Kredse, men især i mange af de høiere, hvor den traf mange Mænd, hvis Aand ved Begivenhedernes Gang havde taget en Vending, der gjorde dem modtagsomme for en saadan ny Retning. Ikke ringe Indflydelse havde ogsaa, skjøndt paa en ganske anden Maade, Beundringen for Napoleons mægtigt og veldædigt ordnende, ved Tidernes Forvirring nødvendiggjorte Selvherskervæsen.

Prinds Christian lod i sin ungdommelige Kraft ikke disse hemmende Omstændigheder bestemme hans Retning; han havde en overveiende Tilboielighed for Friheden og Oplysningens Udbredelse. Dette viste han ved flere Leiligheder, blandt andet ved den Yndest han bar for de udmærkede Nordmænds Bestræbelser, som gik ud paa, at tilveiebringe et Universitet i deres Fødeland. Paa den Fest, som i Anledning af dette Universitets Stiftelse holdtes her i Aaret 1811, og hvorved adskillige af begge Rigers udmærkede Mænd holdt Taler, fremstod ogsaa Prindsen, og holdt med den ham egne skjønne

Anstand, klangfulde Stemme og Foredragsevne en kort men velaffattet og passende Tale, som ogsaa fandt almindeligt Bifald. Jeg, som selv med varm Deeltagelse var tilstede ved denne Fest, kunde som Vidne bekræfte dette, dersom ikke ethvert nyt Vidnesbyrd herom var unfornødent. Man kan med Rette sige, at dette var det første Skridt, hvorved Prindsen ret tildrog sig offentlig Opmærksomhed, og begyndte at nyde en mere almindelig Agt for Aand og Dannelse. Det er os alle noksom bekjendt, hvorledes Begivenhedernes uforudseelige Gang førte Prinds Christian til at give Verden langt større Beviser paa sin Kjærlighed til Folkefrihed, og Anledning til at udrette langt større Ting for Norge, end Nogen i hiin Time kunde ahne. Det kan ikke falde os ind at fremstille Sagen saaledes som om Norges fri Forfatning var udsprungen af hans Tanke: den var meget mere Frugten af Tingenes Magt, som yttrede sig under mange frisindede Nordmænds Medvirkning; men hans Deeltagelse i dette vigtige Værk var dog saadan, at det ikke var kommet saa heldigt i Stand, uden hans Agtelse for Frihed og Folkerettigheder og hans lykkelige Sands for det, som i de farefulde Dage tjente til Rigets Vel, ja til at redde det norske Folks Selstændighed. Hertil kan endnu lægges den Ros, at det ikke var uden stor Fare for at miste sine Rettigheder som forventet Dansk Thronarving, at han vovede alt dette.

Det var i hans første Manddomsalder, at han fik Leilighed til at fremme saa stort et Værk, som dog Begivenhedernes Gang ikke tillod ham videre at styre eller uddanne. Han blev nu Gouverneur over Fyen, hvor han i en lang Række af Aar havde en Virkekreds, der vel ikke gav ham Magt til at udrette Meget, men som han dog vidste at benytte til mangefold Gavn for Landet. Efterat have været omhvirvlet af de heftigste politiske Storme fandt han her en Rolighed, han vidstnok ikke havde ønsket, men som hos den dygtige Mand pleier at modne Tænkningens og Erfaringens Frugt. Han afbrød denne Rolighed ved Reiser i Udlandet, af hvilke de betyde=

ligste faldt i Aarene 1818 til 1822, en senere i 1838. Han besøgte, for største Delen i Selskab med sin beundrede Fyrstinde, de meest oplyste Lande, og stiftede der Bekjendtskab med deres Regenter og Statsmænd. Der gaves faa af Europas Regenter, med hvilke han ikke blev personlig bekjendt; selv med de to Russiske Keisere, Alexander og Nikolaus hvis Land han ikke besøgte, traf han sammen paa sine Reiser i Tydskland, og vandt deres Venskab. Man vil vanskelig kunne nævne nogen stor Statsmand fra den Tid, med hvem han ikke kom til at underholde sig. Det er bekjendt nok, hvorledes han af alle sine høie Standsfæller og af de meest udmærkede Statsmænd modtoges med den største Høiagtelse, og mindedes med endnu større end den, hvormed han modtoges. Vi ville for Øieblikket især fæste Tanken paa den Indflydelse dette maatte have paa hans Statskunst. Der kan neppe være Tvivl om, at al denne Omgang maatte være ham høist lærerig; men man vover neppe nogen grundløs Formodning, naar man troer at den indeholdt flere Advarseler om Forsigtighed ved Indførelsen af Forbedringer, end ønskeligt havde været. Det er neppe de første Reiser, som i høi Grad have havt denne Indflydelse — den Deel, han havde havt i de Norske Begivenheder, gjorde uden Tvivl Fyrster og regjerende Statsmænd mere tilbageholdne imod ham, medens Sagen endnu var i nogenlunde frisk Minde; men den senere Reise 1838 synes især at have havt en saadan Virkning paa ham. Staternes Styrere møde i deres Bestræbelser saa mange Vanskeligheder, see saa hyppigt fortrædelige Følger af det Nye, de med den bedste Hensigt havde indført, have overalt saamegen Leilighed til at see de Misligheder der følge af dristige Forandringer, at de omsider dvæle altformeget derved. Den uophørlige og anstrængende Sysselsættelse med at opretholde Orden og Fasthed i det Nærværende rykker dem ofte den Fare, man udsætter sig for, ved ikke at vove de nye Fremskridt, altfor langt fra Øinene. Man tør vel med Sandhed sige, at Prinds Christian ikke derved tabte sin gamle Kjær=

lighed for frie Statsindretninger — han gav derpaa Vidnesbyrd nok, ved som Prinds at medvirke til Stænderindretningen, og som Konge at give Communalindretningerne en større Vidde, end der forud var paatænkt, ved at begunstige Offentlighed i Regjeringshandlingerne og anordne Finantsregnskabernes fuldstændige Offentlighed, ved at begunstige friere Handelslove, ved at begunstige Bestræbelserne for almindelig Værnepligt, ved at anordne Negerfriheden paa vore vestindiske Øer, og endelig ved at begynde det friere Forfatningsværk, som Døden hindrede ham i at fuldende, men som han dog i Døden gav en første Bevægelse, hvilken hans ophøiede Eftermand med fri Kjærlighed fortsætter og stræber at bringe til den hurtigst mulige Fuldendelse — men maaskee vilde han have skredet hurtigere frem i sit Værk, dersom han ikke havde tilstedet de mange, vistnok vægtfulde Advarseler, han havde modtaget af betydelige Statsmænd, en altfor stor Indflydelse paa sine Fremgangsmaader.

Jeg følte mig her opfordret til at følge den forevigede Fyrstes Aandsgang i en af dens forskjellige Retninger; jeg vender nu tilbage i Tiden. Prinds Christian blev 1809 Præses for Kunstacademiet. Heri laae en ny Drivefjeder for ham til at sysselsætte sig med de skjønne Kunster, som allerede forud vare ham kjære. Enhver som betænker i hvormange Forgreninger de skjønne Kunster udbrede sig, hvorledes de paa den ene Side berøre Digtekunst, Historie, det Skjønnes Theorie, paa den anden fordrer saa mangfoldige Færdigheder, ja i mange Maader træde i Forbund med Haandværkerne, vil let skjønne hvor rig Anledning her blev til Eftertanke og indre aandelig Fremgang for en Mand, som ikke vilde lade nogen ham betroet Styrelse være en tom Ærespost. Hertil kom, at Academiet for de skjønne Kunster har sine mange, om jeg saa tør sige, huslige og borgerlige Fornødenheder, i hvis bedste Ordning og Bevaring den høie Præses ikke tog liden Deel. At hans Smag for Kunsten og hans Kundskab om alle dens og dens Dyrkeres Fornødenheder i høi Grad maatte

vinde ved hans Reiser, og især deleshed ved hans Ophold i Italien, skjønnes let. Allerede for den blot skuelystne Reisende frembyde de store Stæders Museer og Kunstværker den herligste Leilighed til Nydelse og Smagens Uddanning: er den Reisende Kjender, aabner der sig endnu flere Leiligheder for ham, og saavel Kunstvenner som Kunstnere komme hans Ønsker imøde; men tænker man sig nu den Forening af Kunstkjærlighed, utrættelig Iver for at see og lære og dertil den ophøiede Stilling, som begunstigede vor Prinds, kan man let forestille sig, hvormegen Nytte han høstede af sine Reiser. Han greb paa samme ogsaa Leiligheden til at erhverve sig skjønne Kunstskatte, hvoraf vi her især deleshed maae nævne en herlig Samling af antike Vaser.

For hans Naturvidenskab bleve disse Reiser ikke mindre frugtbare. Omstændighederne have herom givet mig en nærmere Kundskab. Jeg har paa mine senere Reiser ofte havt Leilighed til at besøge Stæder hvor han og hans herlige Fyrstinde havde været. Foruden de Følelser, det ophøiede Pars Skjønhed, Aandsdannelse og elskværdige Adfærd havde indgydet, talte man med Beundring om den Indsigt, Prinds Christian havde lagt for Dagen, naar han besøgte Museerne. Det har ikke undgaaet min Eftertanke, at Mandens ophøiede Stilling hist og her kan have havt nogen Indflydelse paa Styrken af det Udtryk, Berømmelsen erholdt; men med Sikkerhed kunde jeg sige mig selv, at hans Kundskaber ikke mindre end hans andre ædle Egenskaber havde vundet oprigtig Høiagtelse. Paa disse Reiser fandt han tidt Anledning til at gjøre Erhvervelser for sine naturvidenskabelige Museer; ofte greb han ogsaa med fyrstelig Gavnmildhed Leiligheden, til at berige fremmede Samlinger med Gjenstande, som de savnede. Hans Reiser satte ham ogsaa i varig Forbindelse med mange Lærde, hvoriblandt jeg blot vil nævne Cuvier, Arago, Davy, Humboldt, Brogniart. I Neapel gav et Udbrud af Vesuv ham Anledning til selv at anstille Undersøgelser paa Stedet, hvilke han meddeelte

i en Afhandling, som oplæstes i det Neapolitanske Videnskabernes Selskab og indrykkedes i dets Skrifter.

Ved hans Hjemkomst 1822 fra de store Udenlandsreiser maae vi sætte et nyt Hovedafsnit i hans Liv. Han havde nu til den høie Dannelse, han allerede medbragte til Reiserne, føiet den, som disse kunne give den velforberedte, Tiden og Leiligheden velbenyttende, af Lykken begunstigede Mand. Det vil ikke være tjenligt for vor Hensigt at dele vor Fremstilling med Hensyn paa de to Tidsrum, da han nu levede iblandt os, først som Prinds og siden som Konge; thi han viste i al denne Tid de samme Egenskaber; og vi vilde nødes til idelige Gjentagelser, dersom vi, paa Grund af de vistnok betydelige Forskjelligheder, de tvende Stillinger medførte, vilde dele vor Fremstilling. Hans Hofholdning udmærkede sig, baade medens han levede som Prinds og da han var bleven Konge, ved det Præg af Skjønhedssands, Ordet taget i dets videste Betydning, som ikke kunde undgaae selv den flygtigste Iagttager. Man har ofte betegnet dette som Følge af Pragtlyst; men dersom man vil skjælne, som man bør, mellem Pragtlyst og Præget af Skjønhedssands, maa Dadelen enten aldeles bortfalde eller dog blive til en Tvivlsgjenstand. Pragtlysten yttrer sig deri, at det Glimrende og Kostbare søges, for at overgaae andre Mennesker, hvilket ikke let kan tænkes uden Ødselhed: hvorimod Lysten til at leve i en skjøn Omgivelse — uagtet den vistnok ikke kan tilfredsstilles uden Omkostninger — kan være forenet med Husholderiskhed; og det var den i det Hele taget hos vor bortkaldte Konge. Man kan endog sige, at han ihenseende til Bopæl var nøisom. Hans Sommeropholdssted, Sorgenfri, som han elskede baade ifølge Ungdomsminder og for dets skjønne Omegn, var egentlig for lidet for en Fyrste, endsige for en Konge. Det Pallads, han som Prinds havde beboet her i Kjøbenhavn, foretrak han som Konge for det langt større og pragtfuldere Christiansborg, som han kun benyttede ved nogle faa større Fester. Selv hans Taffel, som Mange, skuffede ved falske

Sammenligninger, dadlede for Overdaadighed, troer jeg, at man med Uret har tillagt denne Egenskab. Det var ikke ved Overdaadighed, at det udmærkede sig — der fandtes ofte ligesaa rigtbesatte Taffeler hos store Godseiere eller store Handelsmænd — men ved at forene hvad der tilfredsstiller saavel Skjønhedssandsen som Smagen i Ordets lavere Betydning. Den skarpe indvortes, om jeg saa maa sige aandige Sands staaer ordentligviis i Forbindelse med skarpe udvortes Sandser, og den sammenstemmende Tilfredsstillelse af de herpaa grundede Fordringer, maa ikke sættes ved Siden af en raa Sandseligheds Nydelyst. Store Tafler, hvortil Mange vare indbudne, gav han ikke saa hyppigt som hans ved sin Tarvelighed og store Maadehold udmærkede Forgænger, og kun disse var det, man kunde kalde rigt besatte; men med Billighed kunde man ikke kalde dem odsle; hans daglige Taffel, hvortil ikkun Faa indbodes, var paa ingen Maade mere rigt besat, end man ellers finder det i andre store Huse, ved lige Antal af Gjester.

Sit skjønne og indtagende Hjem sogte han at besjæle ved flittigt at samle hos sig Mænd af udmærkede aandelige Fortrin. Jeg vil kun opholde mig lidet ved de store Taffelselskaber, eller de endnu langt talrigere Aftenselskaber, hvor det Eiendommelige mindre fremtræder. Man fandt dog i disse storre Kredse Leilighed til at beundre hans sjældne Gave til at fore de forskjelligste Samtaler, som ved saadanne Leiligheder maae være saa korte og verle mellem Saamange. Denne Folelse sammensmeltede derhos med det Indtryk, man modtog af hans mandige Skjønhed og ædle Anstand. Lad mig foie til, for at man ikke skal fole et Savn i Mindet af disse skjønne Sammenkomster, at det Indtryk, man modtog af Kongens Personlighed, ligesom fordobledes idet man ved hans Side saae den elskede Dronning, som ikke blot ved sin Skjønhed, men ogsaa ved sin hoie Bært og sin ædle Anstand syntes skabt for ham og for Thronen. De store Aftenselskaber forskjonnedes næsten altid ved Musik.

Vore fornemste indenlandske Sangere og Musikkunstnere havde her Leilighed til at kappes med de berømteste udenlandske, og Selskabet havde herved en herlig Nydelse. I de mindre Selskaber, som Christian den ottende enten som Prinds eller som Konge samlede om sig, fremtraadte hans Personlighed fuldstændigere i al sin Eiendommelighed. Meddelelsen var her naturligviis friere og mere indholdsrig. Man saae der Videnskabsmænd, Kunstnere, udmærkede Embedsmænd, blandede med de Fornemste af Hoffets Medlemmer. Berømte Fremmede bleve ordentligviis indbudne til hans Hof, og med dem saadanne Mænd, med hvem det maatte være dem kjærest at træffe sammen. Selskabet fik sin Eenhed ved den Maade, hvorpaa Fyrste og Fyrstinde viste sig som Vært og som Værtinde. Det var ikke blot med Hensyn paa Samtalen, at dette gjældte; ofte bidroge mærkværdige Gjenstande til at give Selskabet et Foreningspunkt: snart var der et nyt Kunstværk at see, snart førte han Selskabet ind i sin skjønne Samling af antike Vaser, undertiden, naar det især var Naturforskere der vare indbudne, førte han dem ind i sin kostbare Samling af Mineralier og Conchylier; overalt var han selv den kyndige Veiviser. Paa Landet førte han ofte sine Gjæster ud i den skjønne Omegn. Fremmede Gjæster førte han undertiden tilvogns temmelig langt omkring, for at vise dem de skjønneste Steder.

I de mindre Aftenselskaber forelæste vore fornemste Digtere deres Værker, ofte forend disse endnu vare bekjendtgjorte; og Digteren fandt sig ikke blot belønnet ved den Ære, at foredrage sit Værk i en saadan Kreds, men ogsaa ved den Opmærksomhed, hvormed han hørtes, og den Skjønsomhed, hvormed Bifaldet gaves.

I Hoffets mindre Kredse fandt ogsaa andre Meddelelser Sted, blandt andet Fremvisningen af nye Forsøg.

Man bør vistnok ikke nægte, at Christian den ottende havde nogen Forkjærlighed for det Aristokratiske; men det fortjener at fremhæves, at denne Tænkemaade var langtfra at have taget et indsnævrende Herre-

dømme hos ham. Alle Arter af Fortjenester trak han til sig, og en høi Rang agtede han ikke fornøden til at give en Mand Adgang til Hoffet; man saae nu og da Mænd uden enten Fødselsrang eller endog nogensomhelst Titel indførte i hans Kreds.

Blandt Exemplerne paa, at han vidste at tilsidesætte vedtagne Høihedsformer for ædlere Hensigter, fortjener det maaskee at anføres, at han som Prinds i nogle Aar flittigt besøgte de Forelæsninger, jeg pleier maanedlig at holde over de nyeste Opdagelser, og som da, ligesaavel som det endnu skeer, besøgtes af de forskjelligste Klasser, og hvor selv Haandværkslærlingen kan tage Plads paa Bænk med Mesteren, med Embedsmanden, med Studenten. I denne Tilhørerkreds sad ogsaa Prindsen. Jeg troer, at han ikke hertil bestemtes ene ved Foredragets Indhold, som han vel vidste, jeg ellers var beredt til at meddele ham, men at han tillige vilde give et udvortes Beviis paa sin Kjærlighed til Videnskaben, i den Overbeviisning, at saadant ikke kan være uden gavnlig Virkning.

Det viste sig allerede før hans Thronbestigelse, at hans Kjærlighed til Naturvidenskaben, Poesien og Kunsten ikke havde hindret ham fra at erhverve sig en stor Færdighed i Forretninger og disses Styrelse. De, der have havt Leilighed til herom at gjøre Erfaringer, vidste det allerede længe; under hans Regjering blev det almindeligt bekjendt. Vi selv havde inden for vort Selskab seet ham lede Forhandlingerne med en saadan Indsigt og Sands for det Rette, at han derved maatte vinde Høiagtelse, om hans Stilling i Samfundet end slet ikke toges i Betragtning. Blandt de Virkninger, hans høie og mangesidige Dannelse havde i hans Kongeadfærd, fortjener det at nævnes, at han aldrig unddrog nogen Embedsmand sin Bevaagenhed for frimodig Modsigelses Skyld. Han kunde vel øieblikkeligt yttre sin Utilfredshed dermed — det hændte vel ogsaa som oftest, at det ikke lykkedes Modsigeren at opnaae nogen Meningsforan=

dring hos Kongen, — men ubehagelige Følger havde man ikke at vente af sin Dristighed.

Det er bekjendt at Fleerheden, forend Christian den ottende kom paa Thronen, meente om ham, at han vilde skye de vidtløftige Regentarbeider, og meest overlade sig til tomme Livsnydelser. Denne Mening, som ingenlunde deeltes af dem, der kjendte ham, blev snart gjendrevet ved hans Kongeliv. Man fik Leilighed nok til at erfare, at han ikke vilde unddrage nogen Regjeringsgreen sin Opmærksomhed. Han fandtes utrættelig i at gjøre sig bekjendt med Sagerne, og han indlod sig med Sagkundskab endog i disses særegneste Enkeltheder. Maaskee turde man sige, at han heri gik forvidt, og hindrede sig selv i at nyde den Ro, som fordres til at overveie Rigets store og vidtudseende Anliggender; men det være mig tilladt, uden at ville afgjøre Noget imod en saadan Paastand, at bemærke, at hans Iver ikke savnede sine betydelige Virkninger. Hans Arbeidsomhed understøttedes ved en beundringsværdig Lethed i at finde Hovedindholdet af et gjennemlæst Papir. Man saae ham ofte gjennemløbe en overrakt Beretning strax ved Modtagelsen, og i en utrolig kort Tid at have opfattet dens Indhold saaledes, at han med fuld Sagkundskab kunde tale derom.

Det er bekjendt nok, men det fortjener dog høiligt at fremhæves, at hans Regentvirksomhed var fri for den Eensidighed, hvortil nu og da Regenter hengive sig, naar de i deres Ungdom meget have sysselsat sig med nogen Kunst eller Videnskab. Uagtet han med udmærket Held havde anvendt megen Tid paa Naturvidenskaben, kan man ingenlunde sige, at han som Konge fortrinsviis begunstigede den; han skjænkede den sin kongelige Forsorg paa samme Maade som andre vigtige Anliggender. Ligesaa forholdt det sig ogsaa med Kunsten. Det har endogsaa vakt mangen Klage, at han ikke begunstigede disse hans gamle Yndlingsgjenstande nok; men jeg troer dog, at man bør agte den Husholderiskhed, som

han i disse Sager viste, og som hængte sammen med hans ligesaa vigtige som heldbringende Iver, for at sætte Statens Pengevæsen i en god Forfatning.

Idet jeg vil slutte dette Mindeskrift staaer jeg i et ganske nyt Tidsrum, ikke blot for vort elskede Danmark, men for hele Europa, ja man kan sige for hele Menneskeslægten. Den Tid, hvori jeg udarbeidede dette Mindeskrift, var en ganske anden end den nærværende. Vel sandt, at den Frihedsaand, som nu saa mægtigt aabenbarer sig, levede i alle fremstræbende Mænd, fordrede og haabede store Forbedringer. Selv iblandt dem, som stræbte paa en Maade at tilbageholde den, efter deres Mening altfor iilsomme Fremstræben, gaves der Mange, som vilde det samme Maal for Menneskesamfundets Udvikling, men ikkun gave Hensynene paa de Farer, der kunde ledsage hvert Skridt en større Vægt — men nu da Frihedsaanden har legemliggjort sig saa pludseligt, saa omgribende, paa eengang saa lovende, og saa faretruende — nu, siger jeg, vil man fordre at der skulde have været gjort denne Aand større Indrømmelser; men langtfra at gjøre mig skyldig i den Usandhed, der vilde ligge i en Omdannelse af min Fremstilling med saadanne Hensyn, vil jeg tvertimod slutte saaledes, som jeg fra først af havde foresat mig, og sige, hans dannede og om frie Forfatningers Nødvendighed oplyste Aand yttrede sig ogsaa i hans Regjering. Vel troede vi, at han i Udførelsen gik altfor langsomt frem; men det kunne vi dog ikke nægte, at den Konge, som i en Regjeringstid af ikkun 7 Aar har indført saamange Folkeaanden oplivende Indretninger, som vi allerede have nævnt, og forberedt endnu større, — han har ogsaa viist, at han som Konge ikke havde glemt den Agt for Frihed og Menneskerettigheder, hvorpaa han tidligere havde givet Beviser. Finde vi, at alt dette ikke var nok for vor betydningsfulde Tidsalders store Fordringer, saa lader os dog tilstaae, at det, seet fra det Stade, hvorpaa næsten alle Regjeringer nylig stode, ikke var lidet. Nu medens Aandernes mægtige

Bevægelse vil være mindre skaansom i sine Fordringer, vover jeg den Modfordring, at man ved at bedømme ham ikke bør glemme at sammenligne ham med Tidsalderens andre Konger. Kan han ikke indskyde sig under en Domstol af sine Ligemænd, lad ham dog dømmes med sine Ligemænd, og det vil da vise sig, om han ikke ved Kongefærd staaer med ligesaamegen Ære iblandt dem, som ved Indsigter og Dannelse.

Oplysninger om høisalig Kong Christian den Ottendes particulære archæologiske Cabinet.*)

Den tidlig hos den afdøde Konge vakte Sands for Kunstskjønhed, der næredes ved hans Stilling som Kunstacademiets Præsident, hvortil han allerede i Aaret 1808 valgtes, udviklede sig endmere under hans Reiser i Europa og henvendte sig under Opholdet i Italien naturligen med særegen Interesse til den antike Kunsts ypperlige Levninger. Under Beskuelsen af Italiens rige Museer, medens Prinds Christian selv saae nye Skatte ved Udgravninger at fremdrages af Jordens Skjød, opstod hos ham den Tanke af den her fremtrædende Rigdom at hjemføre til det i denne Retning forholdsviis fattige Fædreland en Række af antike Kunstgjenstande og andre Oldtidslevninger, der kunde yde baade Besidderen og Andre Nydelse og Belæring. Prindsen tilkjøbte sig den Erkebiskoppen af Tarent, Monsignore Capece Latro, tilhørende Samling af græske og romerske Oldsager mod en aarlig Livrente af 1,600 Rbdr. til dens hidtilværende Eier, en dengang 78aarig Olding der opnaaede en Alder af 93 Aar. Samlingen indeholdt flere skjønne, tildeels allerede i mindre archæologiske Afhandlinger beskrevne, græske og sicilianske Vaser, Sculpturer i Marmor (hvoriblandt Buster af romerske Keisere) og i brændt Leer, Bronzearbeider og

*) Grundede paa velvillige Meddelelser af Cabinettets Directeur, Hr. Kammerherre, Commandeurcapitain Falbe.

antike Leerkar, samt et lidet, udvalgt Antal af græske Mønter*). Den forøgedes endnu under Opholdet i Neapel og paa Sicilien ved Udbyttet af en under Prindsens egen Ledning foretagen Udgravning af en antik Grav mellem Ruinerne af det gamle Cumæ**) og ved skjønsomt Indkjøb af store græske Vaser og endeel værdifulde sicilianske Mønter. Det Hele hjemførtes til Kjøbenhavn i Aaret 1826 paa en dansk Orlogsbrig.

For Ankomsten til Italien havde Prindsen i Schweitz kjøbt en Samling af omtrent 500 Medailler og Mønter fra den franske Revolutions og Keiserdømmets Tid, der blev Stammen for en siden anlagt Samling af Mønter og Medailler fra Christian den Ottendes Levetid, især af Mønter og Skuepenge, slagne under de forskjellige Revolutioner i de europæiske Stater efter 1789, hvilken Samling nu udgjør omtrent 2000 Stykker. Efter sin Fader havde Prinds Christian arvet en liden Samling af romerske Familie- og Keisermønter, der nu som en særegen Række forenedes med det Øvrige. I Aaret 1828 overdrog Prindsen daværende Capitain og Generalconsul i Tunis, nuværende Kammerherre Falbe, der en Tid lang opholdt sig i Kjøbenhavn, at ordne Mønterne og forfatte Catalog derover, samt at fuldføre en af Prindsen selv paabegyndt og dicteret Fortegnelse over den keramographiske Samling, d. e. Samlingen af de med Malerier forsynede antike Vaser og Leerkar, som dengang bestod af henved 500 Numere, hvoraf 3 à 400 havde tilhørt Capece Latro. Ligesom allerede dengang forskjellige Rækker af Møntsamlingen kunde beriges ved Stykker, som Falbe havde havt Leilighed til at erhverve, saaledes gave Falbes senere Reiser og Ophold i Frankrig, Italien, Afrika og Grækenland gjentagne Anledninger til betydelige Forøgelser, der hjem-

---

*) Beskrevne af Avellino i hans Skrift: Italiæ Veteris Numismata.

**) S. Gargiuli: Maniera di rinvenire gli antichi sepolchri. Napoli.

bragtes fra Paris og Genua 1830, fra Afrika 1832 og 1840, fra Grækenland, Italien og Paris 1835. Møntsamlingen deler sig efter disse og andre Erhvervelser i følgende Rækker: a) Spaniens, Galliens, Italiens, Siciliens, Nord-Afrikas græske, puniske, celtiberiske og romerske Mønter; b) en liden Række Mønter fra det gamle Grækenland og dets asiatiske Colonier (disse to Rækker, tilsammen paa 3 à 4000 Stykker); c) en liden Samling romerske og en smuk Række byzantinske Mønter; d) nogle ældre og nyere danske Mønter og Medailler; e) Medailler og Mønter for Kong Christian den Ottendes Levetid, begyndende fra den franske Revolution 1789 (1500 à 2000). Da Livrenten til Erkebiskoppen af Tarent ophørte, blev der begyndt paa ogsaa at udvide den keramographiske Samling, hvorved Prindsen ligeledes benyttede Kammerherre Falbes Tjeneste, der allerede i Aaret 1837 gjorde adskillige Indkjøb af større Vaser, som hjemsendtes. Efterat Prindsen havde besteget Thronen, anvistes aarlig en Sum af 1000 Rbdr. til ved Kjøb at forøge det archæologiske Cabinet, der var opstillet i Hs. Majestæts Palais umiddelbart ved og imellem hans egne daglige Værelser og under Hs. Majestæts vedvarende Tilsyn og Deeltagelse bestyredes af Kammerherre Falbe som Directeur. Foruden de to Hovedbestanddele, Møntsamlingen og de antike malede Vaser og Leerkar, indeholdt det baade i dets Grundlag og optog ved senere Erhvervelse (Kjøb og Gaver) i sig forskjellige andre ved kunstnerisk eller antiqvarisk-historisk Interesse beslægtede Gjenstande, saasom græske og romerske Glas- og Leerkar, Sculpturarbeider i Marmor, Metalarbeider, Terracottaer, nogle ægyptiske, asiatiske og amerikanske Oldsager, nordiske Oldsager og nogle Rækker Afstøbninger af kunsthistorisk mærkelige Gemmer og Mønter. Foruden den nævnte aarlige Sum anvendtes i Løbet af den høisalige Konges 7 Regjeringsaar omtrent 3000 Rbdr. til extraordinære Indkjøb. Herved havde Samlingen af malede Vaser og Leerkar

vundet en Rigdom, der fremkaldte Tanken om at udgive et Værk derover, hvori det Vigtige deraf skulde meddeles i Afbildninger og forklares. Arbeidet paa dette Pragtværk var allerede begyndt i forrige Aar og første Halvdeel tilsigtedes udgivet i indeværende Aar, medens det tillige var bestemt, at Samlingen inden Udgivelsen af den anden Halvdeel skulde forøges ved Anvendelsen af alle Cabinettets Midler til Indkjøb for 1848 og 1849 og af et extraordinært Tilskud af 2,500 Rbdr. — I det af Kammerherre Falbe forberedede Værk over de nordafrikanske Oldtidsmonter, hvoraf en Deel skulde have været udgivet iaar, hvis ikke Hs. Majestæts Christian den Ottendes Død havde medført en Standsning, vil Indholdet af en af Cabinettets interessanteste Montrækker blive meddeelt.

Foruden ved Kjøb modtog Cabinettet stundom Tilvært ved Foræringer. Den kongelige Eiers ophøiede Gemalinde maa nævnes iblandt dem, der have glædet ham ved at skænke flere Stykker af betydelig Værd, navnlig skjønne Vaser. Af andre Gaver kan som Exempel anføres fra de to sidste Aar, at Kong Louis Philip af Frankrig i 1846 med Hertug Decazes oversendte alle de i hans Regjeringstid slagne Medailler, som Cabinettet endnu ikke havde (een i Guld, omtrent 70 store Sølvmedailler, flere i Bronze); at Hr. Campana i Rom tilstillede Cabinettet 6 skjønne græske Vaser og ligesaamange Basreliefs i Terracotta, og at Generalconsul Renner von Oesterreicher i Triest gjorde en Foræring af et Par skjønne nolanske Vaser, antike Glaskar samt Monter.

Det paa den her antydede Maade efterhaanden tilblevne Cabinet havde, som det fremgaaer af det Sagte, sit Udspring i den afdøde Konges personlige Interesse og vidnede i dets Tilvært om dennes Vedvaren ligesom i dets væsentlige Indhold om en dannet Smag og en af Indsigt ledet Plan. Det skænkede sin høie Eier som Prinds en ofte søgt aandelig Nydelse i Beskuelsen af skjønne Former, i Dvælen ved fjerne Tiders

Liv og Forestillinger og Kunstens Udviklingsgang, og selv da Regjeringsforretningerne, varetagne i det Omfang og med den Alvor, hvormed de varetoges af den afdøde Konge, berøvede ham Leilighed til paa den Maade, som før, at sysselsætte sig med Cabinettet, søgte han dog i kortere og længere Øieblikke Forfriskning deri og anviste med kjerlig Omhu Midlerne til dets Forøgelse i den engang anlagte Retning.

Cabinettets Indhold vil efter den kongelige Eiers Død sandsynligviis deelviis blive indlemmet i de forskjellige offentlige kongelige Museer og Samlinger, hvormed det er beslægtet.

Oplysninger om høisalig Kong Christian den Ottendes naturhistoriske Samlinger.

Vor afdøde Konges særegne Interesse for Naturvidenskabernes Studium viste sig iblandt andet ogsaa ved den Iver, hvormed han Selv samlede eller ved Andre lod samle hvad der af naturvidenskabelige Gjenstande kunde tilveiebringes, og Grunden hvorfor han indskrænkede disse Samlinger til Mineralriget, til Conchylier og Zoophyter maa deels søges i de Hindringer, som Mangel paa Plads og Vanskeligheder med Hensyn til Conservationen frembragte, deels i den Sammenhæng, hvori disse Grene af Naturhistorien staae til Geologien, ikke derimod i Mangel paa Interesse for de øvrige Afdelinger af Naturhistorien. Uden her at ville gaae ind paa Detaillen af disse Samlingers Omfang og videnskabelige Værd, der vil findes i Oplysningerne om de enkelte Samlinger af medundertegnede Steenstrup for den zoologiske, og Olufsen for den mineralogiske Afdeling, ønske vi her ikkun at omtale et Forhold, der var fælles for alle den høisalige Konges naturhistoriske Samlinger, vi mene hans Bestræbelser for, at disse Samlinger skulde komme til Nytte. Fremmede naturvidenskabelige Reisende fandt altid den største Beredvillighed med Hensyn til Adgangen til Samlingerne, og naar de erholdt Audients hos Christian den Ottende opfordrede han dem gjerne personligen til at besøge Museet.

Denne Liberalitet er ogsaa hyppigen bleven benyttet, og meget faa af de naturvidenskabelige Reisende, som i de sidste 25 Aar have besøgt Kjøbenhavn, have forsømt at gjøre sig bekjendt med de Skatte, som fandtes i Kabinettet, medens Enkelte, som f. Ex. den berømte Geognost Lyell opholdt sig her i længere Tid for at kunne studere i Samlingerne selv. Den samme Velvillie fandt ogsaa indenlandske Videnskabsmænd, og vor afdøde Konge var for Alvor betænkt paa, ved store Værker, udstyrede paa en Maade som var den Kongelige Kjender og hans Samlinger værdig, at gjøre deres vigtigste Indhold tilgjængeligt for hele den videnskabelige Verden. Opdagedes der Noget her i Landet, som lovede et Udbytte af naturvidenskabelig Interesse, sendte han gjerne paa sin particulaire Bekostning en eller anden Videnskabsmand til dets Undersøgelse; Enhver af de Undertegnede har havt saadanne Hverv at udføre, og med Hensyn til det materielle Udbytte seirede Kongens videnskabelige Aand over hans Samlerlyst, og han tillod gjerne, at det maatte nedlægges i andre offentlige Samlinger, naar det ikkun kom til offentlig Kundskab og videnskabelig Benyttelse.

G. Forchhammer. J. Steenstrup. C. Oluffsen.

Oplysninger om høisalig Kong Christian den Ottendes particulaire mineralogiske Cabinet.

Den Interesse for Mineralogien, der i Slutningen af forrige Aarhundrede var saa almindelig i Kjøbenhavn, har sikkert ikke været uden Indflydelse, da Hs. Kongl. Hoihed Arveprinds Frederik, der allerede tidligere havde viist, hvor vigtig han ansaae denne Videnskab for at være, optog den i Planen for den Underviisning, som Høisalig Kongen har modtaget i sin tidlige Ungdom. Hs. Kongl. Hoihed eiede dengang en Mineraliesamling, rimeligviis kjøbt af Sekretair Diener fra Harzen, der tidligere havde levet som Mineraliehandler i Kjøbenhavn; med den blev Abildgaards ældre Samling, der kjøbtes i Sommeren 1793, forenet, og saaledes opstod en Mineraliesamling, som skulde tjene til Underviisning for den dengang syvaarige Prinds, og som, forøget ved Anskaffelse af mange enkelte Stykker, tilsidst bestod af henimod 3000 Numere. Vel blev denne Samling aldeles ødelagt ved den Brand, som den 26de Februar 1794 fortærede Christiansborg Slot; men Intet blev forsømt for at erstatte dette Tab, og deels ved Kjøb deels ved Bytning lykkedes det ogsaa i en forholdsviis kort Tid at tilveiebringe en ny Samling. Af en Fortegnelse over Hs. Majestæts Naturaliekabinet, skreven af H. J. Holten, rimeligviis ved Begyndelsen af dette Aarhundrede, sees, at Mineraliesamlingen dengang

bestod af 2,300 Stykker foruden Bjergarter. De fleste af disse Stykker hidrørte fra den Samling, som Hs. Kongl. Hoih. Arveprindsen havde kjobt af Etatsraad Tyge Rothe, og som især var rig paa Mineralier fra Færoerne, Island, Sachsen og Harzen; endeel spanske og sydamerikanske Mineralier vare kjobte af Abildgaard; de norske leverede af Mineraliehandlere; enkelte Sager forærede, og deriblandt nogle af Enkedronning Juliane Marie. Saaledes var Grunden da bleven lagt til den Samling, af hvis Udvidelse og nærværende Beskaffenhed vi skulle forsoge at give et almindeligt Omrids.

Denne ældre Samling har neppe i de første Aar efter sin Dannelse modtaget nogen betydelig Tilvært, og i de stormfulde Aaringer, der senere paafulgte, maaskee ikke altid staaet under det behorige Tilsyn; men, da de tilbagevendte roligere Tider havde medbragt større Frihed til videnskabelige Beskjæftigelser, blev den, i længere Tid kun lidet paaagtede, Samling en Gjenstand for dens ophoiede Eiers omhyggelige Forsorg. Det blev overdraget til Grev Vargas Bedemar at udfore en Conservators Pligter ved den; at redde hvad der endnu var forhaanden, ordne Samlingen og ved Anskaffelse af nye Sager at fuldstændiggjore den, blev den Opgave, ved hvis Losning han blev understottet med fyrstelig Rundhed. For den Iver, hvormed Grev Vargas har arbeidet for Samlingens Forogelse i den lange Aarrække, hvori han havde Tilsynet med den, taler tilstrækkeligt dens nærværende Storrelse; men det er et Savn, som vi fole ved den historiske Fremstilling af dens Tilvært, at han, ved Siden af dette Vidnesbyrd om sin Virksomhed, har anseet andre Efterretninger om denne for uvæsentlige. De Oplysninger, der haves om de enkelte Acquisitioner, ere kun faa og ufuldstændige; endog de originale, i Udtryk og Indhold rigtig nok ofte mangelfulde, Etiquetter ved de Stykker, han ikke selv havde samlet paa sine Reiser, bleve lige til 1835 ombyttede med andre, der vare affattede i Videnskabens mere bestemte Sprog. Det er derfor allerede

vanskeligt at angive, hvormeget der af hiin ældre Samling endnu forefindes i den particulaire Mineraliesamling; imidlertid er der Grund til at antage, at Antallet af de endnu opbevarede Stykker ingenlunde er ubetydeligt, og vi tage neppe feil i at formode, at alle Stykkerne fra Chili, en stor Deel af de spanske og sachsiske, og nogle enkelte islandske og sibiriske Mineralier hidrøre fra Samlingens første Anlæg. Ligesom vi ikke kunne have nogen tydelig Forestilling om Samlingens daværende Tilstand, saaledes maae de Efterretninger, vi kunne meddele om dens Forøgelse i den paafølgende Tid, ogsaa blive meget mangelfulde; angaaende flere, selv angaaende enkelte af de større, Acquisitioner have vi ikkun havt ældre mundtlige Meddelelser, og om saadanne see vi os ikke istand til med Vished at sige Noget med Hensyn til deres Størrelse, Beskaffenhed eller Tiden, da de bleve indlemmede i Samlingen.

Christian den Ottende, der selv var i Besiddelse af de fornødne Kundskaber, benyttede enhver Leilighed, der tilbød sig, til personlig at virke for Samlingens Berigelse. Et betydeligt Antal Stykker og deriblandt nogle, der ere Samlingens største Prydelser, skyldes saaledes til de Forbindelser, som Kongen selv havde knyttet med fremmede Naturforskere, eller høre til de Acquisitioner, som Kongen bragte hjem fra sine Reiser. Der opbevares saaledes enkelte Stykker, der hidrøre fra Kongens Reise i det nordlige Tydskland i Aaret 1803, fra hans Ophold i Norge, og ligeledes fra den Reise, som han foretog i Tydskland i Sommeren 1838; men langt vigtigere var det mineralogiske Udbytte af den Reise, som Hs. Majestæt foretog i Aarene 1819—22 til Tydskland, Schweiz, Italien, Frankrig og England. Overalt hvor Hs. Majestæt kom hen, besaae han de vigtigste Mineraliesamlinger, og stiftede Bekjendtskab med de berømteste Mineraloger, og, jo mere overraskede disse bleve ved i en Fyrste at træffe en Kjender af deres Videnskab, desto større Beredvillighed viste de til at virke for Opnaaelsen af de videnskabelige Øiemed med denne Reise. Derfor kunde

Hs. Majestæt, understøttet ved Fremmedes Medvirken, foretage betydelige Indsamlinger i alle de, i mineralogisk Henseende interessante, Egne, som han besøgte, og de til Hjemmet afsendte Samlinger bleve saaledes især rige paa Mineralier fra Böhmen, Tyrol, Schweiz og Vesuv. Franske og engelske Sager manglede heller ikke i disse Sendinger, og desforuden havde Hs. Majestæt i Neapel og London havt Leilighed til at anskaffe værdifulde Stykker af sicilianske og nordamerikanske Mineralier.

Vi have omtalt, at Samlingens Forøgelse var en stadig Gjenstand for dens Bestyrers, Grev Vargas Bedemars, Omsorg, og tager man Hensyn til Antallet af de, ved ham erhvervede, Stykker, maa det tilfulde erkjendes, at hans Bestræbelser havde et lykkeligt Resultat. Han stod i Forbindelse med de vigtigste Mineraliehandlere, og forskaffede Samlingen deels ved Kjøb deels ved Bortbytning af dens Doubletter en betydelig Tilvært; et stadigt Bytningsforhold til en eller anden af de vigtigere europæiske Mineraliesamlinger har derimod ikke fundet Sted. En væsentlig Deel af hans Virksomhed bestod i de Indsamlinger, som han, ofte begunstiget med Reiseunderstøttelse, blev sat istand til at foretage i interessante Egne. Ifølge en af ham selv meddeelt Notice, der opbevares ved Ordens-Capitulets-Contoir, har han, siden han blev ansat ved Samlingen, foretaget sex betydelige Reiser: til Færøerne, til England, Skotland og Irland; til Sverrig, Finland og Esthland; til Sverrig, Finland og Rusland; til Sachsen, Böhmen, Østerrig, Schweiz og Frankrig (i 1831); til Madeira, de Azoriske og Canariske Øer, Spanien og Portugal (1835—39). Det var især under hans Ophold paa Færøerne, i Skotland, og paa den anden Reise til Finland, at han gjorde store mineralogiske Indsamlinger, ligesom den i Aarene 1835—39 udførte Reise fortrinsviis skjænkede ham et betydeligt geologisk Udbytte. Et betydeligt Antal Stykker, og deriblandt ikke faa fortrinlige, skyldes saaledes hans Virksom-

hed; men, da han bestræbte sig for at give Samlingen Fuldstændighed i geographisk Henseende, ved saa vidt muligt at have alle Findesteder for ethvert Mineral repræsenterede i den, maatte dette nodvendig fore til, at mange Stykker optoges i den, som vel havde kunnet finde Plads i en local-geographisk Samling; men som vare for lidt charakteristiske, til at de burde findes i en almindelig systematisk Samling.

Allerede i 1814 har Sir Charles Giesecke meddeelt Samlingen en Suite af gronlandske Mineralier, samlede mellem den 68de og den 76de Grad n. Br., og senere i 1818 to lignende fra Landet mellem den 60de og den 67de Grad n. Br., tilsammentagne 447 Stykker. Disse Samlinger vare i deres Beskaffenhed ikke væsentlig forskjellige fra dem, som saa mange Mineralie-Cabinetter modtog fra Giesecke som Frugter af hans Ophold i Gronland. De indeholdt rigtig nok Adskilligt, der paa den Tid var nyt og interessant, ligesom ogsaa deres Vigtighed for Gronlands mineralogiske Geographie ikke kan miskjendes; men paa den anden Side fandtes der ikke faa Stykker i dem, der vare for ubetydelige, til at de burde have været optagne i dem, eller for lidt charakteristiske, til at de kunde nærmere undersoges, ligesom ogsaa i det Hele taget Stykkernes ydre Beskaffenhed lod Meget tilbage at onske.

Vi maae fremdeles omtale, at Hs. Majestæt omtrent i 1825 kjobte en Mineraliesamling af Major Petersen, som tidligere havde levet i Regensburg som Gouverneur for en Prinds af Huset Thurn og Taris. Efter at have opgivet denne Post tilbragte Petersen flere Aar paa udstrakte Reiser i Europa, paa hvilke han forogede en allerede tidligere grundlagt Samling, saa at den tilsidst bestod af over 6000 Stykker. Om det har været den hele Samling, eller kun en Deel af den, som Kongen kjobte, er nu ubekjendt. Stykkerne, som endnu ere kjendelige ved paahæftede Numere, ere kun af en lille Format, og, uagtet der ikke findes Sjeldenheder iblandt dem, i Almindelighed godt valgte. Det synes, at denne Sam-

ling især har været rig paa Mineralier fra Dauphiné, Schweiz og Tyrol.

Den vigtigste Berigelse, som den particulaire Mineraliesamling nogensinde har faaet, saavel med Hensyn til Stykkernes Antal, som til deres Værd, erholdt den i Efteraaret 1839, da Hans Majestæt kjøbte den af Conferentsraad og Deputeret i Cancelliet P. J. Monrad efterladte Samling. Allerede i Slutningen af forrige Aarhundrede havde Monrad begyndt at anlægge en Samling, og senere, under gunstige Forhold og med stor Iver, arbeidet paa dens Forøgelse. Ved hans Død i 1834 bestod den af 8—9000 Stykker, henhørende til fem Afdelinger: en systematisk Samling, en Krystalsamling, en Samling af Stykker i stor Format, en geographisk Samling af grønlandske Mineralier og en Samling af slebne Ædelstene. Denne sidste Afdeling blev ikke forenet med den particulaire Mineraliesamling; derimod optoges i denne et betydeligt Antal Stykker af de fire andre Afdelinger. Monrads Samling indeholdt mange fortrinlige Stykker, især fandtes de norske og svenske Mineralier i gode Exemplarer, og blandt de færøiske, islandske og grønlandske vare meget værdifulde Stykker.

Af mindre Bidrag, som Samlingen til forskjellige Tider har modtaget, maae vi nævne en Sending af nordamerikanske Mineralier fra Conferentsraad Pedersen i Aaret 1825; en Samling af 270 Stykker fra Minas Geraes fra Hr. P. Clausen i 1831; en Sending af brasilianske Mineralier i stor Format fra det K. K. Hof-Mineralie-Cabinet i Wien i 1839; to Sendinger, den første i 1841, den anden i 1847, fra den danske Consul i Falmouth, Alfred Fox, hvilke fornemmelig indeholdt Mineralier fra Cornvallis og Devonshire, og endelig en Samling af islandske Mineralier fra Baron Sartorius v. Waltershausen i 1847.

Disse vare de vigtigste Samlinger, der Tid efter anden bleve erhvervede, og af hvilke hver Gang de hensigtsmæssigste Stykker bleve udtagne

for den particulaire Mineraliesamling. Denne tiltog ogsaa saaledes Aar for Aar i Omfang, at den for nærværende Tid bestaaer af 8000 Stykker. Stykkernes Format er i denne Samling, som i de fleste andre, meget forskjellig; af saakaldte Pragtstykker haves kun meget faa, da det stedse blev erkjendt, at Tilveiebringelsen af et Minerals forskjellige Varieteter i fuldstændige Rækker og lærerige Exemplarer var et vigtigere Formaal ved Anvendelsen af de disponible Midler, end Anskaffelsen af enkelte Varieteter i kostbare Stykker. Ved Ordningen af Samlingen er Hauy's System blevet fulgt; men, da den sidste Udarbeidelse af dette er fra 1822, og saa mange Arter og Varieteter senere ere tilkomne, der ikke have været den store franske Mineralog bekjendte, blev for nogle Aar siden en ny Opstilling af Samlingen begyndt, men som af tilfældige Aarsager endnu ikke er tilendebragt. At de Mineralier, der forekomme i talrige Varieteter, ogsaa findes i Samlingen i vidtloftige Rækker, er Noget, som den har tilfælleds med alle storre Samlinger; ville vi derfor slutte denne Notice med Antydning af Samlingens Indhold, saa indskrænke vi os rigtigst til at omtale saadanne Partier, der give den en mere eiendommelig Vigtighed, og som saadanne nævne vi exempelviis de efterfolgende Mineralier.

Kalkspath og Flusspath fra Kongsberg i interessante Krystaller.

Zirkon i udmærkede Krystaller fra Frederiksværn og Brevig.

Eudialyt i store og tydelige Krystaller.

Amphibol fra Gronland (Arfwedsonit) i store og fuldkommen uddannede Krystaller.

Gadolinit, krystalliseret; fra Kårarfvet.

Thorit i udmærkede Stykker fra Lovø ved Brevig.

Epidot og Skapolith fra Arendal.

Dichroit, krystalliseret; fra Ujordlersoak i Grønland.

Feldspath i meget store, fuldkomne, Krystaller fra St. Bodils Kirke paa Bornholm; fra Akulliarasiarsuk i Gronland; den sjeldne grønne

Varietet fra Godthaab; en Række af Krystaller fra Baveno; Krystaller fra Bustar Viejo i Nærheden af Madrid, der ligne Varieteten fra Baveno, og ligesom denne ere besatte med Albitkrystaller.

Periclin og Oligoclas i interessante Krystaller fra Arendals Omegn.

Christianit; Monticelli (Anorthit; G. Rose) fra Vesuv; en meget lærerig Suite.

Zeolitherne fra Færøerne og Island ere meget udmærkede; især fortjene Apophylliten og Epistilbiten at anføres. Af denne sidste haves 10 Stykker, saavel med enkelte Krystaller, som med Tvillingskrystaller, nogle af betydelig Størrelse.

Rødgylden i udmærkede Krystaller fra Andreasberg, Freiberg, Joachimsthal og Moldava.

Samlingen af Meteorstene og Meteorjern er interessant; den bestaaer af 28 Numere, henhørende til følgende Localiteter: Ensisheim, Mauerkirchen, Stannern, Erxleben, Barbotan, Aigle, Chantonnay, Chateau Renard, Tipperary, Chandekapoor i Ostindien (Meteorsteen falden i Juni 1838), Elbogen, Lenarto, Arva, Krasnojarsk, Oswego, Coke County i Tennesse, Boucombe County i Nord Carolina, Durango, Bemdego, Otumpa og Atacama.

Oplysninger om høisalig Kong Christian den Ottendes particulære Conchyliecabinet.*)

Iblandt høisalig Kong Christian d. VIII.s Samlinger indtager det particulaire Conchyliecabinet en meget høi Plads, saavel ved dets Tilnærmelse til Fuldstændighed som ved dets Anlæg efter Videnskabens nuværende Fordringer, tvende Egenskaber som Cabinettet skylder den afdøde Konges store Interesse for Conchologien og hans fyrstelige Gavmildhed imod den. Til Løn herfor saae hans Majestæt ogsaa et conchologisk Museum fremstaae, som med Rette er bleven berømt over hele Europa.

Omfanget og Indholdet af Samlingen lader sig ikke meget nøiagtig angive, da der ikke forefindes samtidig affattede Fortegnelser over alle dens Afdelinger, og den ene Slægt i saadanne store Samlinger tiltager betydelig medens den anden er under Bearbeidelse. En nøie Angivelse af Artsantallet er heller ikke nødvendig for at gjøre sig et anskueligt Begreb om Samlingens Fuldstændighed og Værd for Videnskaben. For nogenlunde at opfatte disse vil det være tilstrækkeligt at vide, at Samlingen ifølge Bestyrerens Opgivelse indeholder imellem 10 og 12,000 Arter, foruden Varieteter, og at en af de allerstørste Samlinger i Europa, nemlig den Cumingske i London, beregnet efter samme Opfattelse af Artsbegrebet, kun indeholder omtrent 10,000 Arter. Men mere bestemt og anskue-

*) Grundede paa velvillige Meddelelser fra Samlingens Bestyrer Hr. Kammerraad Dr. philos. H. Beck.

lig viser sig Samlingens Rigdom, naar de Fortegnelser, som ere affattede over de enkelte Slægter og som for en stor Del ere supplerede indtil 1847, sammenlignes med de nyeste trykte Cataloger over alle hidtil bekjendte Arter, f. Ex. med Agnes Catlows The Conchologists Nomenclator, a catalogue of all the recent shells. 1845; thi da vil man, ved islæng at vælge Slægterne til Sammenligning, overbevise sig om, at der i Cataloget i Reglen ikke anføres et større Artsantal, end det der findes i Samlingen efter Fortegnelserne, og hyppigen findes der $\frac{1}{12}$ til $\frac{1}{8}$ færre. Selv af saadanne Slægter, som gjentagne Gange have været Gjenstand for særegne Bearbeidelser og Monographier, og af hvilke der altsaa kun kan antages at enkelte Arter hidtil henligge ubeskrevne i Samlingerne, indeholder Cabinettet oftest et ligesaa stort og i ikke faa Tilfælde endog et større Antal Arter, end der angives i det nævnte Catalog. Dette maa nu rigtignok ikke forstaaes anderledes, end at jo nogle beskrevne Arter mangle i Samlingen, men saa indeholder den paa den anden Side igjen mange ubeskrevne.

Foruden denne Rigdom paa Former ialmindelighed er der en anden Egenskab ved Samlingen, som endmere forhøier dens Betydning for Videnskaben, og det er den Maade, hvorpaa Arterne ere repræsenterede. Langtfra at være indskrænket til et eneste eller nogle enkelte Stykker, sees samme Art ofte i store Rækker, der oplyse dens Former og Udvikling efter Alder og Kjøn, og efter de ydre Forhold, hvorunder de leve, kort sagt efter alle de Momenter, der betinge eller have Indflydelse paa Artens Optræden. Der er lagt an paa, saavidt muligt, at have indenfor hver Slægt idetmindste een Art i hele sin Udviklingsrække, og i mange Slægter findes endog flere Arter repræsenterede paa denne Maade. Det er noget som mest af Alt er den fremmede Fagkyndige paafaldende, at ikke sjelden meget kostbare Arter, hvoraf man ellers kun seer enkelte Stykker i de store Samlinger, og hvis Eiendommeligheder derfor ofte kun ere ufuld-

stændig eller ensidig opfattede, her findes opstillede i en Række af flere Individer.

For at kunne tilfredsstille Videnskabens Fordringer vilde selv den fuldstændigste Samling af Bloddyrenes Skaller imidlertid mangle noget aldeles væsenligt, hvis der ikke i Forbindelse med den var en Samling af de Skallerne beboende Dyr opbevarede i Spiritus. Men ogsaa en saadan findes her af et ikke ubetydeligt Omfang og af megen Værdi. En større Deel af denne er indsamlet af den engelske Concholog Cuming i flere Verdensdele og af Dr. phil. Kröyer paa dennes Reiser til begge Kyster af Amerika og til Spitsbergen.

Jo mere Samlingen nærmede sig til en vis Fuldstændighed, desto mere blev det den fyrstelige Kjenders Ønske, at den i alle Retninger kunde fremstille Conchologiens nuværende Standpunkt, og i Erkjendelse af hvor stor en Betydning, der tilkommer Bloddyrklassens Udvikling i Tidernes Løb og gjennem de forskjellige Jordperioders Vexel, begyndtes der at anlægges en Samling af fossile eller uddøde Bloddyr. Denne Afdeling har allerede et betydeligt Omfang; især findes der et anseeligt Materiale fra de tertiære Dannelser og fra Overgangsformationen, og tildels fra Kridtet, skjøndt det langtfra kan gjøre Fordring paa Fuldstændighed og derfor hidtil endnu ikke er indordnet mellem de nulevende, men opstillet i Skabe for sig.

Uagtet Conchyliesamlingens meget betydelige Omfang og Rigdom i saa mange Retninger er den dog ikke grundlagt paa en større ældre Samling. En lille Samling af omtrent 270 Stykker, der bestod af omtrent ligesaa mange Arter, og var det Materiale, hvorpaa den unge Prinds begyndte at studere Conchologien, udgjorde den ringe Begyndelse, til hvilken alt det Øvrige efterhaanden i et Tidsløb af 25 Aar har sluttet sig forat danne et samlet Hele. Kilderne, hvorfra disse store Forøgelser ere tilstrømmede Samlingen, have været dels Indsamlinger paa Stedet, dels Kjøb, dels

Bytning. I første Henseende er Samlingen især forøget fra de danske Kolonier og Bilande, hvor Embedsmændene og Reisende lode sig det være magtpaaliggende at lade de indsamlede Skatte tilflyde den daværende Kronprindses Museum, der navnligen berigedes fra Indien ved Gouverneurerne over de tidligere danske Besiddelser: Admiral Schönheider, Commandeur Brink-Seidelin og Etatsraad Hansen, fra Vestindien ved Gouverneur Admiral Bardenfleth, Landphysikus Dr. Hornbeck og fornemmelig ved Fru Etatsraadinde Eckard, fra Guinea ved Gouv. Capt. Mörck, fra Grønland ved Inspektørerne Major Fasting, Capt. Hollbøll, Lieutn. Møller og Dr. Vahl m. fl. Fra Portugal og Azorerne sendte Gesandten Dal-Borgo, fra Rio Janeiro Grev Reventlow, fra Tunis Kammerherre Falbe o. s. v.; naturligvis glemte heller ikke danske Læger, Naturforskere og Samlere, der besøgte andre Egne, at berige Samlingen fra disse, og navnlig er der indkommet betydelige Bidrag fra Dr. Lund (Brasilien), Dr. Kjærulf (Manilla), Grosserer Westermann (Mollukkerne, Isle de Françe), Capt. Suenson (Sydamerika), Dr. Trentepohl (China og Guinea), Dr. Cantor (Chusan), og fl. —

Ved Kjøb ere imidlertid de fleste af Samlingens kostbareste Gjenstande anskaffede, og aarlig blev der anvendt ikke lidet i denne Retning. Af disse Indkjøb ville vi fremhæve et Par af særegen videnskabelig Betydning, nemlig: afdøde Biskop Otto Fabricius's lille Conchyliesamling, som indeholdt mange Originalstykker til Sammes Fauna grönlandica og til O. F. Müllers bekjendte Værk: Historia vermium; Indkjøbene af Cettis Samlinger, paa Kunstkammerets Auction og fra Roding i Hamborg, ved hvilke mange sjeldne Sager af ældre Samlinger erhvervedes; samt en meget betydelig Samling af Conchylier kjøbt af den engelske Reisende Mr. Hugh Cuming, og bestaaende af den allerstørste Del af de talrige nye Arter, som denne berømte Samler havde hjembragt fra sine Reiser. Endelig er der hyppig under Form af Byt-

ning modtaget værdifulde Sendinger til Samlingen, dels fra andre store Museer, dels fra private Samlere. Særegen Værd have i den Henseende de Sendinger havt, der ere komne fra Forfatterne af Monographier eller Reiseværker o. s. v., og i hvilke de sendte Gjenstande altsaa kunne ansees for authentiske med Hensyn til Benævnelsen, og næsten have lige Værd med Originalstykker. Til saadanne Sendinger henhøre de talrige Helices modtagne fra Ferrussac og Michaud, Uniones fra Lea, og en Mængde Landbløddyr fra Rossmässler o. s. fr. Det var en Selvfølge at de Reiser, den høisalig Konge som Prinds gjorde i den største Del af Europa, og paa hvilke hans Interesse for Naturhistorien aldrig lod ham glemme at tage de større Museer i Øiesyn, meget maatte begunstige saadanne Forøgelser af hans Samling, og i samme Retning virkede det Besøg, som det allernaaadigst blev Bestyreren forundt at aflægge i de større europæiske Museer i Aaret 1836, fra hvilket nogle af Samlingens vigtigste Forøgelser hidrøre.

Samlingen har kun havt en eneste Bestyrer, nemlig dens nuværende, Dr. philos. H. Beck, under hvis Kjenderøie Samlingen er blevet til, og under hvis Bestyrelse den har naaet sit nuværende Omfang og Betydning, hvis Fortjenester af Samlingen derfor nøksom fremgaaer af hvad der i det Foregaaende er yttret om dens Anlæg, Rigdom og Omfang.

Til Fuldstændiggjørelse af dette Overblik maa endnu tilføies, at Samlingen er opstillet i den afdøde Konges Palais paa Amalienborg i tvende Værelser, et større og et mindre, og at den der indtager et betydeligt Antal Skabe med talrige Skuffer og Montres, under hvilke sidste saadanne Gjenstande ere stillede, der enten ere større Kostbarheder eller hvis Sjeldenhed eller Interesse i videnskabelig Henseende fornemlig fortjene de Besøgendes Opmærksomhed, og visselig have ogsaa alle Reisende af Faget maattet tilstaae, at der fra den kongelige Kjenders Side

intet er sparet for at bringe et saa udsøgt og udstrakt Materiale tilveie. Desværre tillader det i Forhold til Samlingens Størrelse indskrænkede Opstillingslocale ikke, at Alt kan blive overskueligt eller være i lige Grad tilgængeligt, og saa anseeligt et Indtryk end Samlingen pleiede at gjøre paa den Indtrædende, var det dog først ved et nærmere Gjennemsyn man overbeviste sig om Mængden af de Skatte, der her vare opbevarede.

I Forbindelse med de to Værelser, hvori Samlingen er opstillet, findes et tredie med et særdeles rigt og kostbart conchologisk Bibliothek, der maa betragtes som en uadskillelig Del af Museet og forøger dettes Værd overordenlig, da al videnskabelig Arbeiden i Samlingen er væsenlig betinget ved dette.

Det var den afdøde Konges Hensigt med Samlingen, at den ved sin Fuldstændighed, Rigdom paa Individer og sit videnskabelige Apparat af Bøger og Kobberværker, skulde danne et fast og sikkert Grundlag for Bløddyrenes Bearbeidelse efter de Fordringer, som maatte stilles til Videnskaben mod Midten af det nittende Aarhundrede, og at der altsaa til Samlingen skulde knyttes Udgivelsen af et stort videnskabeligt Værk. Et saadant er ogsaa forberedt, idet der allerede for 11 Aar siden begyndtes en Forløber derfor, et fuldstændigt kritisk Catalog over de i Samlingen indeholdte Arter, ordnede systematisk, og forsynede med Henvisninger til Figurer i tidligere udkomne Værker, samt med Angivelse af Fædreland, nemlig: Index molluscorum Musei Principis Christiani Frederici, autore H. Beck. Hafniæ 1837. Men af dette Catalog, der var bestemt til at gaae igjennem alle Ordener og at optage alle Arter, er der desværre ikke udkommet uden to Hefter: fasiculus 1mus 1837 og 2dus 1838, der omfatte de lungede Landbløddyr (Pulmonati) eller omtrent $\frac{1}{5}$—$\frac{1}{4}$ af Samlingen, og begge ere et mægtigt Vidnesbyrd om hvor rigt Cabinettet dengang var fremfor nogetsomhelst andet europæisk. De andre Afdelinger af Cataloget ere endnu ikke offenliggjorte, og af det større Hovedværk, for hvilket Ca=

taloget skulde være en Forløber og som skulde gjennemgaae kritisk alle Arterne samt give tro Figurer af alle nye eller miskjendte Arter, opnaaede den afdøde Konge ikke at see noget publiceret, uagtet de store og kostbare Forberedelser, som hertil vare trufne.

Det betegner nemlig paa engang baade den høie Interesse, den afdøde Fyrste nærede for denne Videnskab, og den Alvor, hvormed han ønskede at fremme den, at der siden 1829 har ved Cabinettet været med aarlig Gage lønnet en Tegner, der var stillet udelukkende til Bestyrerens Disposition, og det Mesterskab, hvortil Hr. Steenfeldt uddannede sig i sit Fag, er vel bekjendt, selv for det større Publicum. De af ham udførte Tegninger ere i Aarenes Løb stegne til mange Hundreder, men desværre er kun en ringe Deel af dem hidtil bleven publiceret,*) deels paa Grund af store Vanskeligheder, som Dr. Beck fandt ved at faae dem paa en fyldestgjørende Maade kobberstukne eller lithographerede, deels formedelst den langvarige hemmende Sygelighed, hvoraf han i en lang Aarrække har lidt. Efter en velvillig Opgivelse ere imidlertid omtrent 20 Foliotavler fuldendte; en stor Deel af disse blev ved det skandinaviske Naturforskermøde i Kjøbenhavn 1847 fremlagt for den zoologiske Section, og man maatte erkjende, at de opfyldte alle Fordringer, som Videnskabens Tarv og Hensynet til den ophøiede Mæcenas, der havde fremkaldt dem, turde stille. Der var saaledes Udsigt til at man i indeværende Sommer havde kunnet vente det første Hefte af disse Tavler, hvis ikke det formedelst Bestyrerens Sygelighed forsinkede Arbeide var bleven standset ved Kongens Død.

Foruden Tegneren, der udelukkende var beskjæftiget for Cabinettet, havde den afdøde Konge i de senere Aar understøttet flere Kunstnere,

*) Nemlig 2—3 Tavler i det store franske Reiseværk: Voyage en Islande et au Groenland exécuté pendant les années 1835—36 sur la Corvette la Recherche etc. publié sous la direction du Mr. Paul Gaimard; til hvilket Værk den afdøde Konge havde tilladt at de af Hr. Steenfeldt udførte Figurer af nordiske Bløddyr maatte benyttes.

forat de skulde uddanne sig til at gjengive Figurerne til det store Hovedværk, som ei blot Fyrsten selv, men alle Kjendere af Faget stedse haabede skulde udgaae fra Cabinettet. Man maa villigen indromme, at et saadant Værk var ingen let Opgave, naar der ved samme tilsigtedes en classisk Omdannelse af Conchologien, men paa den anden Side maa man ogsaa erindre, at netop det sig til Fuldstændighed nærmende Materiale, det ved selve Cabinettet anlagte udvalgte Bibliothek, som aarlig forøgedes næsten med Alt Nyt i Faget, og de tilhaandegaaende Kunstnere frembød usædvanlige Begunstigelser for Arbeidets Fremme.

Visselig maa ved den her givne Fremstilling det Spørgsmaal paatrænge sig Læseren, om Studiet af en saa afgrændset Del af Zoologien, som den er, der beskjæftiger sig med Bloddyrenes Klasse, af hvilke desuden i Museerne som oftest kun opbevares de fastere Hudskeletter eller Skallerne, kan have saa stor Betydning for Videnskaben, at det kan fortjene de store Offre af materielle og videnskabelige Kræfter, som der i det foregaaende er peget hen paa; men med Hensyn hertil maa det fremhæves, at uafhængig af den Værd, ethvert dybere Studium af en enkelt Gren af en Videnskab har i og for sig selv — har netop Studiet af denne Del af Zoologien en stor Betydning ved den væsenlige Indflydelse, den har udøvet paa Geognosien, eller Læren om Jordlagene og Jordklodens Udvikling, og denne Videnskab har ikke blot benyttet, men vil stedse benytte, Resultaterne af den specielle og almindelige Conchologie til sit Grundlag. Som bekjendt afgive Leiringsforholdene og Forsteningerne — den Orden, hvori Jordlagene findes over hinanden og de Levninger af Dyr og Planter, de indeslutte — Kjendemærkerne, hvorefter Videnskaben bestemmer Jordlagenes forskjellige Alder og Samtidighed; men ligesom blandt alle Forsteninger Skaldyrene give de hyppigste og letteste Kjendemærker, fordi de have den almindeligste Udbredning i alle ferske og salte Vande og derhos lettest opbevares i Jordlagene, som disse afsætte, saa-

ledes er det ogsaa dem, der bedst bestemme Forholdene hvorunder Lagene ere dannede, idet deres haarde Skaller afpræge Dyrenes Bygning og Form og derved udvise de Betingelser og Omgivelser, under hvilke disse allene have kunnet levet. Med Hensyn til Jordlagenes physiske og chroniske Forhold giver altsaa Studiet af Skallerne, drevet paa en grundig Maade, et rigt Resultat, men et ikke ringere Udbytte loves der os af dette Studium med Hensyn til vore Anskuelser om den hele Dyreverdens Udvikling under hyppige Vexler. Vi kjende vèl en Mængde Væsener, som efter hinanden have fyldt Jordens Overflade og Vandene, ligesom Nutidens Skabninger gjøre det, og som bære et eiendommeligt Præg hvert for sin Tid, men Sammenhængen mellem disse Dyreverdener kjende vi ikke; vi vide ikke om de paa hinanden følgende Væsener have været uafhængige af hinanden, om den ene Verden, uden Forbindelse med den anden, kun hæver sig paa dens Ruin og indtager dens Plads, eller om i en forsvindende og en fremtrædende Verden stedse Efterfølgeren har sin Betingelse i Forgængeren og er udviklet af den og gjennem den. Men til Løsningen af disse store Opgaver i Naturens Historie, om der virkelig findes denne store Afgrændsning mellem Formerne, som vi ere blevne vante til at antage, eller om virkelig Alt knytter sig sammen i Form som i Tid — dertil synes et omhyggeligt Studium af Skaldyrene i alle deres Forhold sikkrest at ville føre os.

Lover end saaledes det grundige og omhyggelige, paa rigeligt Materiale og fuldstændigste Hjælpemidler grundede Studium af Skaldyrene fuld Løn for de paa det anvendte materielle og videnskabelige Kræfter, saa har dog Anlæggelsen af en saa stor Conchyliesamling netop her i Landet og under Kongehusets Auspicier endnu en anden Berettigelse, nemlig en historisk.

Ligesiden Naturhistoriens begyndende Opblomstring under Linné har Kjøbenhavn været Sædet for store Samlinger i denne Retning og frem=

vist en Række af store Yndere af Conchologien. Vore mange Kolonier og Kjøbenhavns udbredte Søhandel maatte særdeles begunstige Anlæggelsen og Udvidelsen af slige Samlinger, og disse fremkaldte igjen store og kostbare Værker over Conchologien. Derved blev Kjøbenhavn paa en vis Maade til en classisk By for denne Videnskab. Her var det at det store pragtfulde Kobberværk over Conchylierne: Choix des coqvillages peints d' après nature. Copenh. 1758. Imp. Folio, af Regenfus blev udgivet paa Frederik den 5tes Befaling og Bekostning — et Værk der endog ved Siden af Nutidens maa kaldes et Pragtværk —; her udarbeidedes under Tilgang til det kongelige „Museum regium", det rige Moltkeske Conchyliecabinet, Universitetets „Museum academicum" og Konstforvalter Spenglers betydelige Samling, de 8te sidste Qvartbind af: Martini og Chemnitz, Neues Systematisches Conchyliencabinet, og hvert Blad og hver Tavle bære Vidne om den Fuldstændighed og den Rigdom, de kjøbenhavnske offenlige og private Museer allerede dengang havde. Hvilken Andel Kongehuset og hin Tids Regjeringsmænd havde i dette endnu classiske og uundværlige Værks Fremgang, sees allerede deraf, at fjerde Bind 1780 er dediceret til Statsminister Greve Adam Gottlob Moltke, femte Bind 1781 til Statsminister Greve Otto Thott, sjette Bind 1784 til Kronprinds Frederiks Overhofmester, Statsminister v. Eichstedt, niende Bind 1786 til Kronprinds Frederik selv og ellevte Bind 1795 til Statsminister Greve Peter Andreas Bernstorff. Til disse store Kobberværker knytte sig Otto Fr. Müllers classiske Vermium terrestrium et fluviatilium historia. Hafn. & Lips. 1773, Kunstforvalter Spenglers talrige i forskjellige Tidsskrifter indrykkede Afhandlinger, og senere Schumachers ikke uvigtige Værk: Essay sur les habitations des Vers, Copenh. 1817.

Etatsraad Schumachers temmelig store Samling blev kjøbt af Grev A. G. Moltke og skjænkedes tilligemed hans dengang europæisk berømte Samling til Universitetet, der allerede fra ældre Tid besad det

grevelige Tessinske Museum, som havde tjent til Beskrivelse af flere af Linnés Arter og som var kjøbt af Frederik den 5te og skjænket til Universitetets „Museum academicum". Den spenglerske Samling udgjør tilligemed det ældre „Museum regium" Hovedsamlingen af Skaldyr i det nuværende kongelige naturhistoriske Museum i Stormgaden.

Disse for Conchologiens kritiske Studium og for dens Historie vigtige Samlinger ere altsaa endnu her; i dem havde Anlæggelsen af den afdøde Kongens Samling sin historiske Grundvold, ved dem har den endnu en høiere Betydning og større Magt til at virke for Videnskabens Fremme. I Videnskabens Navn maa man derfor ønske, at et Materiale som ingensteds findes saa gunstigt som her, til hvis fulde Bearbeidelse den afdøde Konges Interesse for Videnskaben lod Videnskabsmænd og Kunstnere uddanne sig, maa blive afbenyttet til den Bygning, han ønskede at opføre, til en Grundpille for Videnskaben.

LIBRARY
AFK 19 1976
UNIVERSITY OF TORONTO

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BRIEF
DL
0041862

1848.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 09 02 09 03 004 4